

”Ge mig ett tält med bubbelpool och jacuzzi, då säger jag ja till friluftsliv”

- en komparativ studie om friluftsupervisning

Sofia Palmgren & Jonas Wetter

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete 14:2009

Utbildningsprogram: Nordiskt Friluftsliv 2008/2009

Seminariehandledare: Urban Bergsten

Handledare: Jan Seger

Förord

”Tänk om man nu skulle sätta elektroder på denna persons kropp och mäta lite substanser i blodet och andra hälsogrejer, undra vad resultaten skulle visa då?”¹

Detta citat fick vi studenter höra på Gymnastik och idrottshögskolan i Stockholm då vi blev introducerade till vårt första moment inom friluftslivet; långfärdsskridskoåkning. Citatet sades härstammar från en bildvisning, och bilden som visades var en man sittande på en brygga, med solen, som precis håller på att gå ner, i ansiktet, njutandes av naturens makter. Frågan är spännande, och frågan är också intressant gällande vad resultatet skulle bli. Vi kan fråga oss om resultatet skulle blivit positivt för hälsan, eller om det inte skulle ha någon betydelse alls. Men den senare frågan är för oss som läst Nordisk bachelor i friluftsliv i år närmast fånig, varför annars skulle inte vi dag ut och dag innan sitta som denne man och njuta av natur och mark?

Under detta år har vi studenter fått prova på det mesta inom friluftslivet i flera nordiska länder och liksom denna man stött på de vackra delarna friluftslivet kan frambringa. Vår förhoppning är självklart att fler människor kan ta del av den upplevelse som varje människa kan få dessa fantastiska stunder, varvid vi därför velat fördjupa oss inom friluftsliv.

Att kunna forska och skriva om ett ämne där det centrala är upplevelsen, kan tyckas luddigt. Men vi tror att friluftslivet kan hjälpa än fler personer till avkoppling och bättre självkänedom, varför vi hoppas att du som läser denna nu också kanske får inspiration till din första friluftsupplevelse och kanske vill fördjupa dig ännu mer.

Trevlig läsning önskar författarna.

¹ Carl-Johan Thorell, ”Föreläsning om iskunskap”, 2007-01-19, *Gymnastik- och idrottshögskolan, Föreläsninganteckningar, I författarnas ägo.*

Abstract

Aim

Our aim with this study was to examine how outdoor education is designed and experienced in three upper (senior) levels of compulsory school in Stockholm, and to compare it with the Norwegian equivalence.

Method

Our method has been interviews with ten teachers, of whom six are Swedish teachers and four are Norwegian teachers. Two Swedish teachers are teaching in other subjects than Physical Education, four are teachers in Physical Education, two are teachers in Norway in Physical Education at and two are teachers in Norway at university level. Questionnaires were used to examine the Swedish pupils' attitudes towards outdoor education. 90 questionnaires were delivered, and 70 answered them. 38 answers were from the school with outdoor education profile and 32 answers were from two other schools. The questionnaires were examined on pupils in 9th grade of three upper (senior) level compulsory schools.

Results

The results of the study showed that outdoor education is not included in Physical Education curriculum in one school, is used very briefly in the second school and used more in the school with a profile of outdoor education. The attitudes towards outdoor education are mixed among the teachers, even though they mention outdoor education as a good tool for different kinds of education, other than sport. The questionnaires showed that outdoor education is pursued and experienced in the same shape as their teachers. There were also a difference in experiencing outdoor education between schools with a profile of outdoor education and the school with no profile. Obstacles teachers have mentioned are time, lack of knowledge among teachers and colleagues, economy and resources. From a Norwegian perspective the results show that outdoor education is used more extensively in Physical Education than in Swedish schools. Outdoor education is formed by staying overnight outdoors and with education aimed to support to outdoor education.

Conclusions

Outdoor education is carried out in Physical Education if different prerequisites are fulfilled. These are economy, interests, knowledge, support from the management and headmasters, colleagues interests, cooperation among teachers and the availability of green areas in the

vicinity of the school. We conclude that Swedish schools can learn from Norwegian how to educate teachers at university level in outdoor education in order to create positive attitudes towards using outdoor education in schools in a long-term view.

Sammanfattning

Syfte

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur friluftslivsundervisningen formas och upplevs på tre högstadieskolor i Storstockholm, och jämföra med den norska motsvarigheten.

Metod

Vår metod har varit intervjuer med tio idrottslärare, varav sex är svenska lärare och fyra är norska lärare. Två av de svenska lärarna undervisar i andra ämnen än idrott och hälsa, fyra svenska lärare undervisar endast i idrott och hälsa och av de fyra norska lärarna undervisar två i kroppsövning på ungdomsskolor i Oslo och två undervisar på högskolenivå. En enkätundersökning har också använts för att undersöka svenska elevers attityder till friluftsliv. 90 enkäter delades ut och 70 svarade. 38 svar var från skolan med friluftprofil och 32 svar var från de två andra skolorna. Undersökningen utfördes på högstadieelever som gick i årskurs 9.

Resultat

Resultatet av undersökningen visar att friluftsliv inte är inkluderat i ämnet Idrott och Hälsa i en av skolorna, är väldigt lite inkluderat i en annan skola samt är mycket inräknat i skolan med friluftprofil. Attityderna till friluftsliv är blandade bland lärarna, huvuddragen är dock att friluftsliv kan vara ett verktyg för att bedriva andra delar än regelrätt idrottsundervisning. Enkätundersökningen visade att friluftsliv inte bedrivs och upplevs i samma form som deras lärare tycker, samt att det är skillnad i upplevelse mellan skolan med friluftprofil och skolorna utan friluftprofil. Hinder för att bedriva friluftsliv tycks vara tid, brist på kunskap bland lärare och kollegor, ekonomi och resurser. Vår jämförelse av norska skolan visar att friluftsliv har mer utrymme i idrottsämnet där än i den svenska skolan. Friluftslivsundervisningen i Norge är utformad med övernattningar och moment som inriktar sig direkt mot friluftsliv.

Slutsats

I idrottsämnet undervisar lärarna i friluftsliv om olika förutsättningar är uppfyllda. Dessa är ekonomi, intresse, kunskap, stöd av ledning och rektor, kollegors intresse, samarbete mellan lärare och tillgängligheten till grönområden nära skolan. Vår slutsats är att svenska skolan kan lära av den norska hur högskoleutbildningar inom friluftsliv kan utformas så att en kultur av friluftslivsundervisning skapas vilket kan öka friluftslivsundervisningen på sikt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Definitioner och centrala begrepp	2
1.3 Forskningsläge	3
1.3.1 Forskning om friluftsliv i skolan.....	3
1.3.2 Sammanfattning av forskningsläget.....	8
2. Syfte	9
3. Frågeställningar:.....	9
4. Metod	9
4.1 Litteraturstudie	9
4.2 Intervjuer	10
4.2.1 Konstruktion av intervjufrågor.....	10
4.2.2 Urval av skolor och intervjupersoner	11
4.2.3 Genomförande	12
4.3 Enkätundersökning.....	12
4.3.1 Konstruktion av enkätfrågor.....	12
4.3.2 Urvalsprocess och genomförande	13
4.4 Databearbetning	13
4.5 Reliabilitet och Validitet	13
4.6 Komparativt inslag	15
5. Resultat.....	15
5.1 Skola med friluftprofil i Sverige.....	15
5.2 Skolor utan friluftprofil i Sverige	21
5.2.1 Skola 1.....	21
5.2.2 Skola 2.....	24
5.3 Norska skolor	26
5.3.1 Norska ungdomsskolor.....	26
5.4 Enkätundersökningen	32
6. Sammanfattande diskussion	35
7. Käll- och litteraturförteckning.....	41

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

TABELL- OCH FIGURFÖRTECKNING

Figur 1 - Ramfaktorer.....	5
Figur 2 - Klas Sandell. Figur angående friluftslivets värden.....	7

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Hur den svenska skolan arbetar med friluftsliv är intressant att studera ur flera perspektiv, då detta är ett ämne som nämns i kursplanen för Idrott och hälsa men vars tidsåtgång varierar kraftigt från skola till skola. Studier visar att cirka 9 % av tiden används till friluftsliv under årskurs 6 och årskurs 9.² Av tidigare erfarenheter av verksamhetsförlagd utbildning har författarna uppmärksammat att friluftslivsutbildningen är mycket varierande på grund av flera faktorer, såsom idrottslärares eller arbetslagens intresse för friluftsliv och skolans läge.

I styrdokumentet för idrott och hälsa nämns friluftsliv som ett moment i undervisningen, och följande står i kursplanen för idrott och hälsa för det obligatoriska skolväsendet om friluftsliv:

”Ämnet anknyter också till de starka kulturella traditioner som finns i Sverige när det gäller att vistas i naturen. Genom friluftsverksamhet och vistelse i skog och mark får eleverna upplevelser, kunskaper och erfarenheter som kan stimulera ett fortsatt intresse för friluftsliv, natur och miljöfrågor. Ämnet bidrar på så sätt till att väcka engagemang för betydelsen av att skydda och vårda natur och miljö.”³

Att friluftsliv och vistelse utomhus i naturen har positiv inverkan på människors hälsa är bekräftat av ett flertal studier gjorda på området.⁴ Detta kan vara en av anledningarna till att folk rör sig i naturen och idkar friluftsliv.

Friluftsliv i skolan kan ha effekterna att hälsan blir bättre hos eleverna. Forskning visar också att förskolornas utemiljö har ett klart samband med barnets motoriska förmåga i positiv bemärkelse.⁵ Ett examensarbete från Gymnastik och idrotthögskolan i Stockholm visade att

² Håkan Larsson & Karin Redelius, *Mellan nytta och nöje*, (Stockholm: GIH, 2004) s. 183.

³ Skolverket <skolverket@skolverket.se> 2009-05-02

<<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>> (Acc. 2009-05-02)

⁴ Friluftsliv – Framtid – Folkhälsa, Kungl. skogs- och lantbruksakademiens tidskrift, nr. 8 2005, årgång 144 s. 8; Ingemar Norling: *Rekreation och psykisk hälsa*, Sektionen för vårdforskning (Sahlgrenska Universitetssjukhuset, 2001) s. 11; Statens folkhälsoinstitut, Ebba Lisberg Jensen; *Gå ut min själ – Forskningsöversikt om hälsoeffekter av utevistelser i närnatur* (Statens folkhälsoinstitut, Östersund R 2008:10) s. 17.

⁵ Lisberg Jensen, s. 9.

barn som hade bedrivit friluftsliv i tidig ålder hade ett bibehållet intresse som vuxna.⁶ Att därför inkludera friluftsliv som en aktivitet i skolan kan ge eleverna verktyg och bestående intressen att ha med sig senare i livet.

Norge har en identitet som är präglad av friluftslivet, vilket även kom att bli en stor del av skolans område. Bischoff & Mytting har i sin bok *Friluftsliv* skrivit en översikt kring hur friluftsliv kom att bli en del av skolans ansvarsområde.⁷ 1974 blev friluftsliv första gången nämnt i läroplanen och blev en del av undervisningen.⁸ Under samma årtionde ökade antalet deltagare inom friluftsliv, varvid ett antal högskolor och folkhögskolor fick till uppgift att undervisa lärare och instruktörer i att undervisa inom friluftsliv.⁹ Således kom friluftsliv få en stor status i skolan med utbildade lärare inom friluftsliv.

1.2 Definitioner och centrala begrepp

Begreppet friluftsliv har vi valt att definiera, dels för att få en djupare förståelse för begreppens innebörd och dels då vi under de intervjuer och enkäter vi använt oss av har valt att definiera begreppet för att ge deltagarna i intervjuerna och enkäterna möjlighet att veta vad vi undersöker och är ute efter att få kunskap om. Definitionen vi valt är från den skrivelse en arbetsgrupp gjorde efter beslut hos Regeringskansliet. Definitionen nämns även i en senare skrivelse om *En samlad naturvårdspolitik*. Friluftsgorgan som Naturvårdsverket samt Folkhälsoinstitutet använder denna definition, och då vi tror att dessa organ påverkar stor del av Sveriges befolkning som är friluftaktiva, så vill vi också följa denna linje.^{10, 11} Definitionen är: ”Vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelser utan krav på prestation eller tävling”¹²

Något som vi tycker är viktigt att poängtera med denna definition är skiljandet mellan idrott och friluftsliv. Upplevelse och tävling blir härigenom särskiljda begrepp inom definitionerna för friluftsliv och idrott.

⁶ Heidi Eklund & Jonna Wikström: *Kan friluftsliv i tidig ålder leda till ett bibehållet intresse som vuxen?* Examensarbete 10 p vid hälsopedagogutbildningen på Idrottshögskolan i Stockholm, 2006:37 : en studie av tidigare elever vid en I Ur och Skur förskola på Lidingö, (Stockholm : GIH , 2006) s.27.

⁷ Annette Bischoff & Ivar Mytting; *Friluftsliv* (Gyldendal norsk forlag, Gyldendal, 2008)

⁸ Ibid. s 34.

⁹ Ibid.

¹⁰ Statens folkhälsoinstitut <info@fhi.se> 2009-05-02

<<http://www.fhi.nu/sv/Vart-uppdrag/Fysisk-aktivitet/Definitioner/>> (Acc. 2009-05-02).

¹¹ Naturvårdsverket <webbredaktionen_n@naturvarsverket.se> 2009-05-02

<<http://www.naturvardsverket.se/sv/Arbete-med-naturvard/Arbete-med-friluftsliv/>> (Acc. 2009-05-02).

¹² *Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer* (1999, Kulturdepartementet, Regeringskansliet, Ds 1999:78, Stockholm) s. 15.

Den norska definitionen av friluftsliv är något annorlunda den svenska, och då vår uppsats är komparativ så har vi valt att ta upp den norska definitionen av friluftsliv. Den norska definitionen framlades i en rapport från stortinget och friluftsliv definieras som: "opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse"¹³

Till skillnad från den svenska definitionen poängteras i den norska att friluftsliv endast utövas på fritiden, vilket vi finner intressant att undersöka sett ur den norska skolan som har friluftsliv i undervisningen.

1.3 Forskningsläge

För att få en djupare förståelse och för att kunna sätta in resultaten i ett sammanhang kommer vi belysa forskning i skolan om friluftsliv för att undersöka liknande studier som kan vara till intresse för vår uppsats, både i Sverige och i Norge. Vår studie är komparativ och en undersökning av den norska forskningen kan vara ett berikande perspektiv i vår uppsats.

1.3.1 Forskning om friluftsliv i skolan

Sverige

Backman skriver i *Mellan nytta och nöje* om momenten och uppdelning av dessa moment i ämnet Idrott och Hälsa.¹⁴ Backmans resultat visar att friluftsliv endast berörs under 9 % av tiden.¹⁵ Vidare påpekas att undervisningen i friluftsliv är uppdelad mellan friluftaktiviteter och friluftsliv. Friluftaktiviteter förekommer, men dessa innehåller idrottsliga inslag och det är tveksamt om det är friluftsliv som man utövar.¹⁶ Backman redovisar också att en stor grupp elever uppger att undervisningen i friluftsliv i den form som friluftgruppen definierar är mycket ovanlig.¹⁷ Att friluftslivet har sådan stor plats som det har i kursplanen, men inte tycks förekomma i undervisningen, är häpnadsväckande skriver Backman.¹⁸

¹³Norska Regeringen <postmottak@md.dep.no> Norska Regeringen, *Stortingsmelding 39- Friluftsliv, ein veg till høgare livskvalitet (2000-2001)* 2009-05-27 <<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/regpubl/stmeld/20002001/Stmeld-nr-39-2000-2001-/3.html?id=324919>> (Acc. 2009-05-27).

¹⁴Håkan Larsson, & Karin Redelius s. 183.

¹⁵Ibid.

¹⁶Ibid.

¹⁷Ibid.

¹⁸Ibid.

Al-Abdi genomförde två undersökningar om friluftsliv i svenska gymnasieskolor. Den ena genomfördes 1984, och utfördes i en storstad, medan den andra utfördes 1990 på mindre orter. Undersökningen berörde skolans personals attityder till friluftsliv och även vad friluftsliv undervisningen handlade om. Resultaten speglade en positiv syn på friluftslivet och dess mål, såsom naturupplevelse, social samvaro och förståelse och kunskap om naturen, från personalen. Dock tyckte personalen inte att denna syn och målet med undervisningen speglade friluftsliv undervisningens innehåll, vilken oftast formades som idrottsdagar. Huruvida man presenterade friluftslivsbegreppet på skolorna och vilket inställning de medverkande i studien hade till begreppet framgick inte i studien.¹⁹ Dock nämns tidsbristen som en faktor som kan påverka elevernas framtida vanor med friluftsliv, då tidsåtgången på en hel- eller halvdag är alltför lite för att kunna täcka friluftslivets alla delar. Ett citat från studien visar mer exakt om lärares och elevers syn på friluftsliv:

”Det går ju inte att skaffa sig friluftslivsvanor i framtiden om man håller sig utomhus knappt en timme per aktivitetstillfälle... Man måste få pröva lägerliv i naturen i dagar eller kanske veckovis”²⁰

Al-Abdi nämner även ramor som en faktor för hur en verksamhet fungerar. En skolverksamhet är beroende av begränsande och stödjande faktorer så kallade ramfaktorer.²¹ Exempel på det kan vara resurser av olika slag, attityder och åsikter, kunskaper hos de inblandade. Al-Abdi definierar ramorna som de faktorer som anger gränserna och därmed bestämmer förutsättningarna för skolans olika verksamheter. Han menar att ramorna är sådana faktorer som påverkar undervisningen i skolan, positivt eller negativt i syfte att uppnå de uppsatta målen.²²

Al-Abdi har utformat en fyrfältsindelning av ramorna. Han skiljer mellan ramor som existerar utanför och de som finns inne i systemet.²³

¹⁹ Abdul-Muttalib Al-Abdi, *Friluftslivsverksamheten i gymnasieskolan: En sammanfattning ur två undersökningar: Forskningsresultat i sammandrag* (Stockholm: Svenska kommunförbundet, 1992) s. 20 ff. 31.

²⁰ Abdul-Muttalib Al-Abdi, *Friluftslivsverksamheten i innerstadens gymnasieskolor*, (Linköping Studies in Education Dissertations No. 20, Linköpings University, Department of Education, 1990) s. 187.

²¹ Ibid., s. 68.

²² Ibid.

²³ Ibid., s. 69.

YTTRE KAPACITET Resurser	INRE KAPACITET kunskaper
YTTRE BEREDSKAP Lagar	INRE BEREDSKAP Attityder

Figur 1: Ramfaktorer

Yttre kapacitet (resurser) är till exempel ekonomiska ramar, tid tillförfogande, transportmöjligheter, klimat och väder. Inre kapacitet (kunskap) syftar på tillräcklig kunskap inom området, erfarenheter för planering och genomförande av verksamheten. Yttre beredskap (lagar) syftar på existerande lagar och bestämmelser, till exempel allemansrätten. Inre beredskap (attityder) avser elevernas, lärares attityder till friluftsverksamheten.²⁴

Stephan Svenning har på uppdrag av skolverket studerat friluftsliv i grundskolan. Syftet med rapporten var att klarlägga hur omfattningen av och innehållet i friluftsverksamheten i skolan förändrats sedan avregleringen av friluftsdagarna jämte införande av den nya läroplanen 1994 (Lpo 94).²⁵ Rapporten grundar sig på ett antal studier författaren valt att ta upp samt en mindre studie han själv gjort.

Svenning menar att friluftslivet generellt sett har minskat efter borttagandet av de reglerande friluftsdagarna, vilket skedde i samband med 1994 års nya läroplan. Under friluftsdagarna i den nya läroplanen sker aktiviteter, vilka inte passar in i den definition av friluftsliv som friluftgruppen gjort. Dessa aktiviteter passar istället bättre in på benämningen idrottsdagar eller aktivitetsdagar. Denna tendens är också vanligare i större städer samt högre upp i åldrarna i skolan. Svenning tror också att en ökad integrering av lärare i planeringen av friluftsliv kan göra att friluftsutbildningen på skolorna kan bli bättre.²⁶

²⁴ Ibid.

²⁵ Skolverket, Stephan Svenning: *Rapport om "Friluftsverksamheten i skolan"* (Rapport, Skolverket, Dnr 2000:807, 2001) s. 3

²⁶ Svenning, s. 18 – 22.

Vilka aktiviteter som sker under friluftsdagarna samt hur många friluftsdagar skolorna använder per år utreddes av riksidrottsförbundet i en rapport; *Idrotten i grundskolan*.²⁷ Rapporten visade att i årskurserna 7-9 så hade skolorna fem friluftsdagar/tillfällen per år.²⁸ Rapporten visade också att under friluftsdagarna så var innehållet av friluftslivsaktiviteter 55 % av den totala tiden, resten av aktiviteterna var mer idrottsinriktade såsom bollspel och simning.²⁹

FRISAM initierade en rapport vilken utkom 2004 genomförd av Peter Schantz och Ulf Silvander. Tanken med utredningen var att materialet skall kunna användas i en forskningsproposition i vilken Naturvårdsverket och Miljödepartementet arbetade med, och var således en inventering av forskning på högskolenivå kring friluftsliv samt utbildningen av friluftsliv i skolan.³⁰

Rapporten nämner bland annat att antalet förskolor och skolor med friluftsinslag av karaktären Mulleförskolor och "I Ur och Skur" ökade kraftigt mellan 1999 och 2004. Viktigt att notera är att inte bara förskolorna som ökar, utan även hur satsningarna på friluftsliv genomförs då vissa verksamheter har utvecklats till att fortsätta ända upp i årskurs nio i grundskolan. Således konstaterar Schantz, så har:

"... vi kunnat konstatera att friluftsliv har fått en ökad uppmärksamhet"³¹

Klas Sandell skrev en rapport 2004 om *Friluftslivets värden*, vilket också var en internationell forskningsutblick kring forskningen om friluftsliv i världen. I rapporten diskuteras friluftslivets värden och vad som gör friluftslivet unikt.

Sandell gör i figuren nedan en tolkning av friluftslivets värden. Han nämner friluftslivet som dels en evolutionär nödvändighet, då vi fysiskt sett har varit aktiva under den tid människan funnits samt att vi under en lång tid också bott i naturen³². Samtidigt har vi under åren skapat

²⁷ Lars Allert & Stefan Eriksson, *Idrotten i grundskolan - Rapport från RF om idrottsutbudet vid millennieskiftet*, (Farsta; Riksidrottsförbundet, 2000) s. 15 cc.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid., s. 16

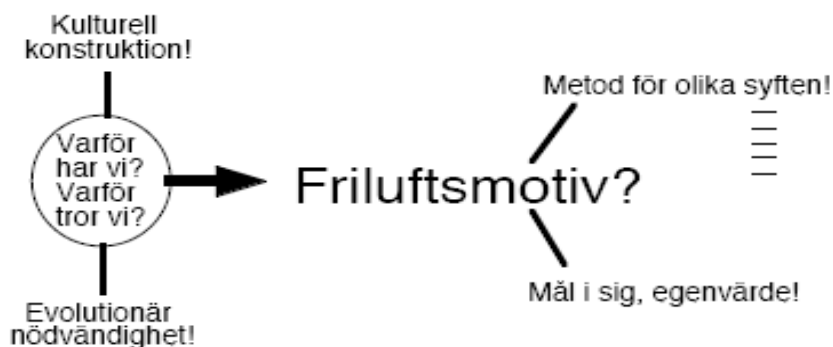
³⁰ FRISAM, Red. Schantz, Peter & Silvander, Ulf, *Forskning och utbildning inom friluftsliv. Utredning och förslag* (FRISAM, Stockholm 2004), s. 27.

³¹ Ibid., s. 6.

³² Klas Sandell, *Friluftslivets värden, En internationell forskningsutblick* (Arbetsrapport 2004:20, Karlstads Universitet, institutionen för samhällsvetenskap) s. 26.

en kulturell konstruktion kring vad som är vackert och hur landskapet formas, vilket i sin tur kan avgöra om vi är ute eller inte.³³ Vidare diskuterar Sandell på vilka sätt vi kan använda friluftsliv, då vi dels kan använda det som en metod eller som ett verktyg för att uppnå något, och dels egenvärdet och upplevelsen. Om syftet är kroppsövning så kan gym eller fotboll vara de verktyg som kan användas istället och om syftet är miljöengagemang så kan tv eller politiska artiklar vara samma.³⁴ Om friluftslivets värden säger dock Sandell följande:

”Men när det gäller friluftslivets egenvärde är det inte självklart att det överhuvudtaget finns något alternativ. Om det är just den känsla vi har framför lägerelden man är ute efter så blir friluftslivet nödvändigt för att uppnå just detta värde; och om kontakt med naturpräglade landskap är en viktig del i åtminstone ett bredare hälsoperspektiv så är inte en gymnastiksal längre ett alternativ”³⁵

Figur 2: Klas Sandell. Figur angående friluftslivets värden³⁶

Norge

Allemansrätten är således relativt lika i Sverige och Norge och utgör en viktig förutsättning för friluftsliv. Vi har ett intryck av att det norska friluftslivet har ett liknande utbud av friluftaktiviteter som i Sverige. Skillnader länderna mellan kan vara hur friluftslivet uppfattas samt kulturella perspektiv.

³³ Ibid., s. 27.

³⁴ Ibid., s. 28.

³⁵ Ibid., s. 26.

³⁶ Ibid., s. 27.

Fjørtoft & Reitens kunnskapsöversikt från 2003 ger en bild av hur skolan arbetar kring friluftsliv.³⁷ Kunnskapsöversikten tar upp projekt som verkat för mer friluftsliv i skolan.³⁸ Projekten som Fjørtoft & Reiten undersöker berör två uteskolor, vilka har arbetat med friluftsliv på ett djupare plan för att ge ökad kunskap till eleverna på ett antal punkter.³⁹ De reaktioner skolorna fick av elever och föräldrar visar att uteverksamhet i skolan kan ge ett flertal positiva reaktioner på inläring och utveckling för eleverna.⁴⁰

Tordsson har studerat det norska friluftslivet i ett historiskt perspektiv. Tordsson skriver att bland de nordiska länderna så är det i Norge som friluftslivet fyller mest tid i kulturen och i de dagliga livsmönstren.⁴¹ Grunden till varför friluftsliv står sig starkt i den norska kulturen anser Tordsson vara den form av nationalism som präglade Norge efter unionsupplösningen 1905 som skulle prägla den norska identiteten och göra Norge till en modern nation med norska ideal.⁴² Romantiken som under 1800-talet kom att prägla Europa med sin samhällskritik och sitt perspektiv att vi skulle tillbaka till naturen.⁴³ Vidare kom den norska friluftskulturen att utvecklas genom sociala projekt och främst i skolan skriver Tordsson, att friluftslivet blev legitimerat genom dess sociala värderingar, då friluftsturer stöper klassen samman till en grupp.⁴⁴ Således kom friluftsliv undervisningen tidigt in i som en del av den norska skolan och därmed fått utrymme av kulturella skäl, men också som ett verktyg att använda i form av dess sociala värde. Tordsson skriver vidare i sin avhandling *Å svare på naturens åpne tiltale* att friluftslivet i Norge har en mer given plats, än exempelvis Sverige, vilket beror på historiska aspekter och att friluftslivet i Norge har varit en byggsten i skapandet av en norsk identitet och Norges utveckling.⁴⁵

1.3.2 Sammanfattning av forskningsläget

- Friluftslivet i Sverige är inte lika kulturellt betingat som i Norge, och inom skolan har Sverige inte samma tradition av att utbilda lärare på högskolenivå. Sverige har heller

³⁷ Ingunn Fjørtoft, & Tone Reiten,; *Barn og unges relasjoner till natur og friluftsliv – En kunnskapsoversikt* (Høgskolen i Telemark, Friluftslivets fellesorganisation, Porsgrunn 2003) s. 63.

³⁸ Ibid., s. 62

³⁹ Ibid. ss 62-63.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Søren Andkjær, (red.), *Friluftsliv under forandring – en antologi om fremtidens friluftsliv* (Gerlev Idrottshøjskole, 2005) s. 11.

⁴² Ibid., s 12

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid., s 19

⁴⁵ Bjørn Tordsson, *Å svare på naturens åpne tiltale, En undersøkelse av medningsdimensjoner i norsk friluftsliv på 1900-tallet og en drøftelse av friluftsliv som sosiokulturelt fenomen*, (Avhandling, Institutt for samfunnsfag, Norges idrettshøgskole, Oslo 2003) s. 390.

ingen högskoleinstitution som har friluftslivet i centrum för sin forskning. Detta kan vara en anledning till att friluftslivet i skolan inte är lika omfattande som i Norge.

- Friluftslivsforskningen i Sverige är på frammarsch genom dels programmet *Friluftsliv i förändring*.
- Elever i skolan tycks vara positiva till friluftsliv i undervisningen i bägge länderna
- Friluftslivet i Norge har en tidig tradition av utövande och en särprägel där friluftsliv är ett kulturfenomen och är det land i Norden som har mest traditioner inom friluftsliv. Detta beror på romantiken, nationalism och en kulturell utveckling.

2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur friluftslivsundervisningen utformas och upplevs på tre högstadieskolor i Storstockholm och ha ett jämförande perspektiv av den norska motsvarigheten.

3. Frågeställningar:

- Hur utformas och upplevs friluftslivsundervisningen på tre högstadieskolor i Storstockholmsområdet bland lärare och elever?
- Hur utformas och upplevs friluftslivsundervisningen på norska ungdomsskolor utifrån två högskolelärares och två idrottslärares på ungdomsskolenivå perspektiv?
- Vad finns det för skillnader och likheter mellan de svenska och norska skolornas friluftslivsundervisning?

4. Metod

Förutom en litteraturstudie genomfördes tio intervjuer samt en enkätundersökning.

4.1 Litteraturstudie

För att fördjupa och bredda vår kunskap över problemområdet genomfördes en litteraturstudie. Litteratursökningar gjordes på bibliotek, databaser och sökmotorer, vilket vi redovisar i bilaga 1.

Urvalet av litteratur och rapporter har gjorts för att täcka problemområdet och undersöka svensk och norsk forskning kring friluftsliv på grundskolan. Läroplanerna från 1994 i Sverige och Norge har båda undersökts gällande sambandet mellan skola och friluftsliv.

Tidigare examensarbeten har också legat i grund för vår litteraturstudie. Detta för att ge oss en inblick i de olika rön om friluftsliv och skola, och även som grund till att söka efter användbar litteratur. Vid eventuella fynd, har vi noggrant läst igenom dessa rapporter för att undersöka på vilket sätt vi kunde stödja oss på dessa.

Litteraturstudien handlade om att söka tidigare forskning, vilket är presenterat under rubriken forskningsläge.

4.2 Intervjuer

Sammanlagt gjordes tio intervjuer varav fyra per telefon, fyra med bandspelare och två per mail.

4.2.1 Konstruktion av intervjufrågor

Inför intervjuerna följde vi Kvales intervjuundersökningens sju stadier.⁴⁶ De sju stadierna är ett förlopp från de ursprungliga idéerna till rapporteringen. Kvale förespråkar en struktur, där första och andra stadiet innebär vad studien skall handla om samt vilken kunskap vi vill få fram genom studien. Stadium tre till fem handlar om den praktiska intervjun, där man bör förebereda intervjuerna genom att se över en guide för intervjufrågor, skriva ut den färdiga produkten samt se över på vilket sätt vi analyserar svaren. De sista stadierna handlar om intervjurens generaliserbarhet och hur de färdiga resultaten skall redovisas med hänsyn till etiska principer.

Innan vi genomförde intervjuer begrundade vi de frågor som var riktade till intervjupersonen och om dessa skulle vara öppna eller slutna. Vi kom fram till att öppna frågor där intervjuobjektet får chans att utveckla sina svar och ge sig själv tid för eftertanke, vore det bästa alternativet för att få så bra svar som möjligt. Innan intervjun tog vid, gjorde vi en pilotintervju för att se över ordningsföljden av frågorna och hur de eventuella svaren blev. I enlighet med Trost valde vi att genomföra pilotintervjuer, då Trost menar att⁴⁷: ”En intervjuare vinner självförtroende genom sin praktik; att genomföra pilotintervjuer före de egentliga projektintervjuerna ökar förmågan att skapa ett tryggt och stimulerande samspel”.

⁴⁶ Steinar Kvale; *Den kvalitativa forskningsintervjun*, (Lund; Studentlitteratur, 1997) s. 85.

⁴⁷ Trost, Jan; *Kvalitativa Intervjuer*, (Lund; Studentlitteratur, 2004) s. 137.

Vi är fullt medvetna om att svaren varierar beroende på intervjuobjekt, och de ändringar vi gjorde var att ändra ordningsföljden på frågorna samt att se över chansen att utveckla svaren i varje fråga.

Innan intervjuerna tog vid, gjordes en provintervju där vissa frågor ändrades medan andra blev oförändrade.

4.2.2 Urval av skolor och intervjupersoner

Skolorna vi valde att undersöka skulle alla vara i Storstockholmsområdet. En skola med friluftprofil visade sig vara svårt att hitta. Till slut med hjälp av kontakter hittades en skola vilken undersöktes. Övriga skolor slumpades fram för att få en spridning som vi inte kunde påverka. Slumpningen gick till att vi sökte via skolverkets hemsida på alla skolor i Storstockholms län. De skolor som vi slumpade fram fick förfrågan att vara med, och tackade ja.

Intervjupersonerna i de olika skolorna valdes ut genom vissa kriterier. De personer vi intervjuade i skolan med friluftprofil var alla lärare i olika ämnen. Vi valde att intervju olika lärare för att få en stor variation i svaren kring friluftsliv, och för att undersöka på vilka sätt de berördes i sin undervisning av att ha en friluftprofil i sin skola. Urvalet gick till genom vilka som ledde projektet och kunde ge insyn, för att få svar som kunde visa hur verksamheten var uppbyggd. Alla var således med i projektet och hade ansvar över en viss del i arbetet.

I skolorna utan friluftprofil intervjuades endast idrottlärarna.

För att få ett perspektiv av den norska motsvarigheten, genomfördes två intervjuer med idrottlärare på två ungdomsskolor år 8-10 i Norge samt två intervjuer på lärare på högskolenivå som ombads ge en övergripande bild av friluftundervisningen på ungdomsskolenivå i Norge. De två lärarna på ungdomsskolenivå fick vi kontakt med via Oslos idrottshögskolas hemsida. En förfrågan skickades om de kunde ställa upp på en intervju, vilket de tackade jag till per telefon. De två lärarna på högskolenivå var två kontakter vi fick via vår handledare och av tidigare studier i friluftsliv.

4.2.3 Genomförande

Intervjuerna genomfördes i enrum och medverkande var objektet och författarna. Då två av intervjuerna gjordes per telefon så var intervjuerna genomförda med olika metod. Frågorna var i grunden samma, olika frågor lades dock till vid respektive intervju på grund av variationen i svar. Vid telefonintervjuerna satt en av författarna och antecknade medan den andra agerade frågeställare. Vid intervjuerna där vi hade chans att se intervjuobjektet framför oss så var möjligheten att se uttryck och kroppsspråk bättre, varvid eventuella följdfrågor var lättare att ställa. Det gav även båda författarna större chans att ställa frågor, då båda kunde reagera över något på ett personligare sätt än vad som ges chans under en telefonintervju. De intervjuer som gjordes över telefon genomfördes i ett avskilt rum, medan de andra intervjuerna genomfördes i en soffgrupp i ett lärarrum.

Vi valde att avvakta med analyser och återkopplingar till den intervjuade för att undersöka om vi förstått intervjuobjektet på rätt sätt. Trost skriver att en tolkning av materialet och en analys bör avvaktas till det att man sitter i lugn och ro.⁴⁸ Vi valde att följde denna linje, men garderade oss med att fråga om vi vid senare tillfälle kunde återkomma med mer frågor vid behov.

De två intervjuer som genomfördes per mail var genom ett mail som vi skickade som innehöll samma frågor som vi ställde de andra intervjupersonerna och som de sedan fick svara på. Likaså här garderade vi oss att få återkomma vid ett senare tillfälle för att få ställa kompletterande frågor vid behov.

4.3 Enkätundersökning

Avsikten med enkätundersökningen var att se elevernas attityd mot friluftsliv på de svenska skolorna. Anledningen till att vi valde att göra en enkätundersökning och inte en intervju grundar sig på att fler elever kan medverka i enkäten. Vi delade ut enkäter till 90 elever varav 70 elever svarade. Enkäten genomfördes på de undersökta skolornas niondeklassare, vilka var mellan 14 och 15 år. Alla hade målsmans tillstånd att delta i enkäten.

4.3.1 Konstruktion av enkätfrågor

Enkätfrågorna genomgick en process där vi först tog fram ett antal frågor som ansågs vara relevanta till vad som kunde gagna våra intressen med denna uppsats. Efter att ett antal frågor arbetats fram, gjorde vi ett urval av frågor och några omarbetningar för att de bättre skulle

⁴⁸ Jan Trost: *Kvalitativa Intervjuer*, (Lund; Studentlitteratur, 2004). s. 84.

passa för åldersgruppen. Efter att frågorna fastställts, gjordes en pilotstudie med en åldersgrupp som var i samma ålder som de vi skulle dela ut enkäten till. Pilotstudien resulterade i att vissa frågor omarbetades och flyttades om.

Frågorna vi använde var båda slutna (3 stycken) och öppna (5 stycken), och var totalt åtta stycken. De öppna frågorna kom att beröra elevernas attityd till friluftsliv, där vi frågade hur de upplevde friluftsliv och om de hade utövat några friluftaktiviteter. Vi valde att ha med definitionen av friluftsliv överst på vår enkät, för att ge informanterna en överblick över vad friluftsliv är. De fick även svara på om de kände någon nytta med friluftslivet och om de eventuellt kan ha någon nytta med det i framtiden (Se bilaga 2).

4.3.2 Urvalsprocess och genomförande

Alla tre svenska skolor berördes av enkäten. Enkäten delades ut under skoltid då eleverna hade lektion. Eleverna blev informerade om vår uppsats och att deras svar skulle behandlas konfidentiellt. Vi delade ut enkäter till 90 elever varav 70 elever svarade, 38 svar var från skolan med friluftprofil och 32 svar var från skolorna utan friluftprofil.

4.4 Databearbetning

Anteckningarna och inspelningen av intervjuerna sammanställdes direkt efter intervjuerna för att inte tappa de första intrycken av intervjuerna, och för att göra våra anteckningar mer lättförstådda. Dagen efter transkriberades intervjuer ordagrant, och jämfördes sedan med våra anteckningar. Vid bearbetningen undersökte vi också om vi ville utveckla de svar vi fått mer, och tog då kontakt med personen ifråga och bad denne utveckla sitt svar igen om det var behov av det. De framkomna resultaten sammanställdes sedan till ett resultatavsnitt, där de norska och svenska intervjuerna behandlades var för sig för att sedan ställas mot varandra i diskussionsavsnittet. Citat fick utgöra grunden för resultatdelen.

4.5 Reliabilitet och Validitet

Vid genomförandet av uppsatsen har författarna försökt få fram så pålitlig och tillförlitlig information som möjligt. Målet med uppsatsen har inte varit att ge möjlighet till generaliseringar. Den ger endast en bild av hur friluftslivet formas i tre olika skolor inom Storstockholmsområdet med ett jämförande perspektiv från den norska skolan. Under rubrikerna nedan har vi beaktat reliabiliteten och validiteten genom vår metod, för att hitta eventuella felkällor.

Intervju

Våra intervjuer har beaktats utifrån det faktum att felkällor kan förekomma. För att få en enhetlig bild av intervjuerna uppträdde en av författarna som frågeställare och den andra förde anteckningar. Efter varje intervju så sammanställdes intervju och anteckningar för att komplettera varandra för att svaren skulle uppfattas rätt av båda författarna.

Olsson och Sörensen skriver att validiteten i kvalitativa undersökningar kräver att det finns en överensstämmelse mellan verklighet och tolkning.⁴⁹ Vidare skriver Olsson & Sörensen att validitet avser ett mätinstruments förmåga att mäta det som ska mätas.⁵⁰ Mätinstrumentet intervjuer fann vi var det instrument som kan mäta våra respondenternas verklighetstolkning inom det undersökta området. De lärare vi intervjuade angående friluftsliv arbetar med friluftsliv i skolan och har erfarenhet av hur arbetet går till. Därför fann vi intervjuer som det mest väsentliga sätt att undersöka intervjuobjektets verklighetstolkning.

Intervjuer kan ge djupare och mer insiktsfulla svar om frågorna är rätt, varvid vi har beaktat frågorna ur ett reliabelt perspektiv under konstruktionen av frågorna. Ur den synpunkten tror vi att om intervjun genomfördes igen skulle samma resultat ges.. Den provintervju som genomfördes innan intervjuerna kan ha stärkt reliabiliteten i frågorna anse författarna. Reliabiliteten kan dock ifrågasättas med tanke på intervjuernas tillvägagångssätt. De intervjuer som inte kunde genomföras på plats på grund av geografiska skäl gjordes per telefon eller per mail, varvid språkförbistringar, det faktum att intervjuerna med de norska informanterna gjordes på telefon och därmed inte erbjöd någon icke-verbal kommunikation, samt att intervjuaren inte heller hade möjlighet att påverka yttre omständigheter kring respondenten kan göra att eventuella felkällor kan uppstå. Vi vill tillägga att eftersom ingen av författarna har norska som modersmål kan det ha påverkat analysen av de norska intervjuerna, då nyanser i det norska språket kan ha passerat obemärkt förbi.

I intervjuerna med de svenska lärarna försökte vi påverka miljön så pass mycket så att respondenten kände sig så trygg som möjligt. Vid dessa intervjuer hade vi också större möjlighet att följa den icke-verbala kommunikationen. Dock ser vi en risk i att författarna

⁴⁹ Henny Olsson & Stefan Sörensen: *Forskningsprocessen – kvalitativa och kvantitativa perspektiv*, (Stockholm; Liber, 2007) s. 66.

⁵⁰ *Ibid.*, s. 76.

kunde styra respondenten på grund av vår egna starka relation och brinnande intresse för ämnet.

Intervjuerna gjorda per mail erbjöd inte heller till någon icke-verbal kommunikation, varvid vi finner att eventuell felkällor är att ta hänsyn till. Frågorna som vi ställde i intervjuerna per mail var likadant utformade som de frågor vi ställde till de andra vi talade per telefon eller direkt med, då detta var enklast för den intervjuade, varvid vi finner att de ändå är så pass pålitliga att de kan betraktas som en intervju, med återhållsamhet till ovan nämnda felkällor.

Enkäter

I enkäter är det viktigt att man erhåller de svar man är ute efter, vilket ställer stora krav på de frågor man använder i enkäten. För att konstruera enkäter som har hög reliabilitet och validitet läste vi in oss på aktuell litteratur och konstruerade enkäten som sedan undersöktes genom en pilotstudie för att undersöka om frågorna var relevanta vilket stärker enkätens innehållsvaliditet. Öppna frågor kan också stärka validiteten i och med att vi får indikationer på hur väl vi täckt av svarsalternativen.

Felkällor vi beaktat vid enkätundersökningen är antalet enkäter som delas ut och hur många svar vi fick. Det interna bortfallet var 70 svar på 90 utdelade enkäter, således svarade 77 % på enkäten och vi hade ett bortfall på 23 %. Dessa som inte svarade fick en fråga varför de inte valt att besvara enkäten, och den största orsaken visade sig vara prioriteringar av andra saker, således tidsbrist, då enkäten utfördes efter en lektion i ett klassrum. Det externa bortfallet av elever som inte kunde delta på grund av sjukdomar eller frånvaro saknas, men var enligt deras klasslärare mycket lågt och i två fall obefintligt.

4.6 Komparativt inslag

Vi har valt att ha med ett komparativt inslag, i vilket vi undersöker hur friluftundervisningen utformas inom den norska motsvarigheten till högstadiet, det vill säga ungdomsskolor år 8-10 och vilka skillnader och likheter som framkommer mellan de svenska och norska skolorna.

5. Resultat

5.1 Skola med friluftprofil i Sverige

Denna del kommer beröra tre respondenters svar. Samtliga arbetar på samma skola med friluftprofil.

Intervju person 1 (IPS 1)

Bakgrund

IPS 1 är en kvinna som undervisar i idrott och hälsa på en skola med friluftprofil. Hon tog examen 2005 vid Idrottshögskolan i Stockholm. IPS 1 har en lång bakgrund inom friluftsliv, hon är uppväxt i norrland och har ägnat sig åt det mesta inom friluftsliv och har även utbildning i det. Om friluftsliv ser hon hälsoaspekten som en viktig del, då hon anser att det är någonting som händer med oss när vi kommer ut i naturen, vi mår bra.

IPS 1 driver ett friluftprojekt för år 6 till 9 som startade hösten 2008. 40 % av tjänsten är friluftsliv. Hon startade projektet för att hon anser att friluftslivet har många vinster och påverkar hälsan positivt.

Attityden till friluftsliv i skolan

IPS 1 tycker att friluftsliv i skolan är positivt på alla sätt och vill att det ska uppta mer tid. Hon ser många fördelar med det.

Friluftprojektet

IPS 1 noterar att projektet framförallt ska vara en breddverksamhet och inte en toppverksamhet, dock har de genom projektet startat en grupp som de kallar för friluftgruppen. Eleverna i friluftgruppen får testa fler aktiviteter inom friluftsliv och får mer utbildning i det än de andra eleverna. Eleverna har bland annat fått klättra, varit i fjällen, paddlat kanot, gjort övernattningar, byggt snöka, åkt långfärdsskridskor. Det är åttor och nior som har möjlighet att söka in för att vara med i gruppen. De får skriftligt motivera varför de vill vara med och utifrån svaren plockas de elever ut som anses vara lämpliga. Syftet med en friluftsgrupp enligt IPS 1 är att lärarna ska kunna ta hjälp av eleverna, de får ta ett extra ansvar och ett ledarskap. I detta projekt har de gjort en friluftresa till Abisko med alla niondeklassare. Målet med resan var att introducera eleverna till friluftsliv.

IPS 1 berättar att skolan kommer att starta ett samarbete med en annan skola i Kiruna som också har friluftsliv som profilering. Ett gemensamt projekt som de kallar friluftsliv i skolan, där skolorna kommer att ha ett utbyte av varandras miljö och kunskaper i denna miljö.

För att finansiera projektet har föräldrarna till eleverna på skolan startat en stiftelse som betalar kostnaderna. Skolan står endast för matkostnader. IPS 1 berättar att de även har sponsorer. Skolan har enligt IPS 1 en bra ekonomi och därmed möjlighet att bekosta extra resurser.

Hinder

Om hinder säger IPS 1:

”Kollegors okunskap är ett hinder för projektet med friluftsliv. Kollegor som inte är insatta i projektet och inte har friluftsliv som ett intresse, har svårt att se vinsterna med friluftsliv. Det finns kollegor som tror att det blir mer jobb, vilket det inte blir”

Kollegors attityd till friluftsliv

IPS 1 poängterar att ledningen och arbetslaget tycker att det är bra och de har stort stöd för projektet även bland föräldrar. Hon konstaterar att nästan alla är positiva, dock finns det några kollegor som inte vill samarbeta.

Elevernas attityd till friluftsliv

IPS 1 tycker att eleverna är positiva till friluftaktiviteterna. De har inte gjort någon utvärdering ännu men på en skala från 1-10, där det framgår hur positiva eleverna är till friluftsliv tror IPS 1 att eleverna hamnar på åtta eller nio. Skolan har ett speciellt elevunderlag det är överlag trevliga ungdomar konstaterar IPS 1.

Friluftprojektet i framtiden

IPS1 förklarar att resan till Abisko var ett pilotprojekt och de ville testa och se om det var möjligt att genomföra. IPS 1 tycker resultatet blev mycket bra, lärare, elever och föräldrar är nöjda.

”Det här projektet är under uppbyggnad och utveckling, det går alltid trögt i början men jag vill satsa på projektet och jag tror att det kan bli stort, ser att det har en lång framtid”

Intervjuperson 2 (IPS 2)

Bakgrund

IPS 2 är en man som undervisar i slöjd och teknik. Han tog examen 1993 och har arbetat på skolan sedan 2000. Intresset för friluftsliv har växt fram de senaste tio åren, då han vandrat i fjällen. IPS 2 anser att friluftsliv har stora vinster.

”Friluftslivet öppnar dörrar till något man inte vet att man tycker om. Alla kan hitta någonting inom friluftslivet. Bara det att sitta i solen och njuta av sin matsäck kan vara en upplevelse.”

Attityden till friluftsliv i skolan

Om attityden till friluftslivet i skolan säger IPS 2:

”Jag anser att det har stora vinster. Förutom friluftslivet i sig och det egenvärde som det faktiskt har så får vi andra bieffekter, ämnen kopplas in naturligt för det finns där i naturen.”

Friluftsjektet

Projektet startade tack vare ett brinnande intresse för friluftsliv. IPS 2 påstår att friluftsjektet kräver mer av oss som lärare;

”Vi är ett gäng eldsjäljar som har lagt mycket tid och vilja för att detta ska kunna fungera. Tanken är att få elever intresserade av det som vi tycker har enorma hälsoeffekter”.

De startade en friluftsjrupp där elever i åttan och nian fick möjlighet att söka in. De ska fungera som extrapersonal när skolan gör friluftsjaktiviteter. De får också mer friluftsjliv än de andra eleverna. Eftersom friluftsjgruppen har intresset för friluftsjliv kan skolan erbjuda lite mer för dessa elever. Men trots det så förespråkar skolan friluftsjliv för alla.

”Vi vill inte att det ska bli någon elitsatsning på några få. Friluftsjprojektet är en breddsatsning där så många som möjligt ska få ta del av friluftsjlivet.”

IPS 2 pekar på flera orsaker som bidragit till att projektet har kunnat genomföras.

”Vi har ledningen på vår sida, vi är ett bra team där alla ger det lilla extra, vi har stöd från arbetslaget och bland många kollegor. Vi har den kunskap som krävs och skolan har en ekonomi som tillåter detta.”

Hinder

IPS 2 tror att det är viktigt att viljan till att utöva friluftsliv finns där, lärarna måste vilja ge lite extra och det vill inte alla. Det är inte helt enkelt att applicera undervisningen i skog och natur. Skolans schema är inte anpassat för friluftslivet. Alla är inte intresserade och det är det som kan vara problemet. IPS 2 anser att de inte har gett övriga kollegor tillräckligt med information om projektet och vad det innebär.

”Vi måste prata om vinsterna med friluftsliv så att de förstår vad det innebär och kan prata positivt om det med eleverna även om de själva inte har erfarenheter av det. Just nu så finns det några få kollegor som är bromsklossar och som påverkar eleverna med en negativ attityd.”

Elevernas attityd till friluftsliv

Eleverna är till största del positiva till friluftsliv och de aktiviteter vi gör tycker IPS 2. De säljer in någonting som är svårsålt bland ungdomar, men det kan vara något positivt anser IPS 2. Har eleverna lägra förväntningar så kan det bara bli bättre.

Intervjuperson 3 (IPS 3)

Bakgrund

IPS 3 är en man och undervisar i matte och NO, han tog examen 1996. Han har jobbat i nio år som lärare. I ungdomen har han ägnat sig åt orientering, först på senare år har intresset för friluftsliv växt fram. Han har vandrat i fjällen de senaste 12 åren.

Attityden till friluftsliv i skolan

Att bedriva friluftsliv i skola ser han som något positivt men det blir på en annan nivå i skolan, han önskar att de kunde göra mer.

”Tanken är att vi lärare som har intresset för friluftsliv ska påverka eleverna till att själva idka friluftsliv.”

Friluftsjrojektet

Det var idrottsläraren på skolan som startade friluftsjrojektet, tack vare hennes idéer och det kontaktnät som hon har skapat. Rektorn och ledningen ser positivt på projektet. ”Vi är ett bra gäng som har vågat satsa, det är en sammansättning av människor som är villiga att samarbeta och som genomför arbetet tillsammans. Dessa aspekter har bidragit till att förslaget om ett friluftsjrojekt har kunnat genomföras. Vidare hoppas han att de genom projektet kan påverka ungdomarna i framtiden:

”Kanske kan vi så ett frö, ge eleverna en upplevelse, göra dem medvetna om att det finns, så att de kan om de vill ta upp det igen någon gång i framtiden.”

Hinder

Ekonomi är en begränsande faktor och skolan har en föräldraförening som samlar in pengar. IPS 3 berättar att skolan har sponsorer vilket de inte får ha vilket gör att Framöver kommer föreningen att donera pengar. Långsiktigt kommer det bli så att eleverna själva får stå för kostnader tror IPS 3. Det blir istället för skolresor. IPS 3 uppskattar att resan till Abisko kostade 2000 per person. En summa som totalt hamnar runt 250 000 kr.

Skolan har god ekonomi vilket gör att det finns en budget att använda påstår IPS 3. När pengarna går till aktiviteter för friluftslivet finns det kollegor på skolan som blir upprörda. De har inte insyn i projektet och:

”Kollegorna behöver få mer kunskaper om fördelarna med friluftsliv, det är bristen på kunskap som leder till att kollegorna inte samarbetar.”

Elevernas attityd till friluftsliv

Bland eleverna i friluftsjgruppen är attityden till friluftsliv mycket positiv men IPS 3 påstår att de övriga eleverna är mer svårflörtade. Föräldrarna är mycket positiva och tacksamma. De har mer insikt i vinsterna och förstår vilket arbete som ligger bakom en resa till Abisko.

Friluftsjrojektet i framtiden

IPS 3 tror inte att projektet kommer att fortskrida i framtiden. Det är mycket arbete med att anordna friluftsjaktiviteter och det är tidskrävande, något som sker utanför schemat. I längden går det inte att arbeta så utan ersättning anser IPS 3.

”Det är skillnad att göra det en gång, då kan man ge lite extra men efter sjunde resan till Abisko är det inte lika roligt längre. För att det ska fortskrida krävs det att nytt blod kommer till och att vi får ersättning för det arbete vi lägger ner. Jag tror inte projektet har en lång framtid.”

5.2 Skolor utan friluftprofil i Sverige

Denna del kommer beröra två skolor utan friluftprofil och beröra tre respondenters svar.

5.2.1 Skola 1.

Intervjuperson 4 (IPS 4)

Bakgrund

IPS 4 undervisar i Idrott och Hälsa på en skola utanför Stockholm, ett område med närhet till skog och vatten. Han tog examen 2008 på idrottshögskolan i Stockholm och har arbetat ett år som lärare. IPS 4 är uppvuxen med friluftsliv. Han seglar sommartid och åker långfärdsskridskor på vintrarna. Naturen har alltid funnits tillgängligt. Friluftslivet har funnits med som en naturlig del av livet, han uttrycker att han är van vid att vistas ute i naturen. IPS 4 jobbar på en nystartad skola där han är den enda idrottsläraren och han har på eget initiativ utformat en lokal kursplan och planerat undervisningen men menar att det är fortfarande under utveckling. Om friluftsliv säger IPS 4:

”Jag vill att eleverna ska få uppleva den där frihetskänslan och storhetskänslan som jag vet friluftslivet kan ge, att man är ett med någonting större ...”

Attityden till friluftsliv i skolan

IPS4 har en ambition om att friluftslivet ska ingå i undervisningen och har under våren haft ett par lektioner ute i naturen. Han tycker själv att det är en svårighet att bedriva friluftsliv på grund av tidsbrist. IPS 4 vill att friluftslivet ska ingå i undervisningen, men att det ska ske genom progression, eleverna ska vänja sig vid skogsmiljön:

”De flesta ungdomar har aldrig vistats i skogsmiljö och är sällan ute i naturen, det grundläggande är att få dem att öppna upp ögonen och se miljön på ett annat sätt och visa närheten till nya miljöer. Ungdomarna är stressade och de tror att

allt handlar om prestation. De behöver lugna ner sig, jag vill ge dem en chans att slappna av mentalt genom att bara vara i naturen i lugn och ro under tystnad.”

Hälsan är en viktig aspekt menar IPS 4, den mentala delen får inte glömmas bort. Han tror att han kan använda sig av friluftsliv i sin undervisning för att eleverna ska utvecklas mentalt och hitta metoder för att må bra. Av erfarenhet vet han att vistelsen i naturen kan ge perspektiv på livet och detta vill han ge sina elever. IPS 4 menar att:

”Känslan för miljön är också en viktig del. Miljö är ett stort begrepp, vad som innefattas, vad det är vi ska värna om, hela ekologisammanhanget. Att allt hänger ihop.”.

Hinder

Det som hindrar IPS 4 att bedriva friluftsliv är brist på resurser och tid. Det största dilemma är tiden. Han vet inte hur han ska kunna bedriva bra friluftsliv undervisning på 1,5 timmar i veckan.

”Visserligen kan man ha friluftsdagar med friluftsliv men det kräver en stor apparat. Jag är ensam kunnig inom området, det krävs fler med kunskapen och med handlingskraften.”

IPS 4 har tankar om att starta egna kurser på skolan.

”Jag har tankar om att dra igång kurser på skolan. Men det stora frågetecknet är; Hur ska jag få in friluftslivet i den ordinära undervisningen? I ämnet Idrott och hälsa är det flera områden som jag ska gå igenom. Jag har förstått att det är omöjligt att hinna med allt. Det gäller att prioritera. Som tiden är nu, om man ser till vilka behov som är de mest nödvändiga så anser jag att friluftslivet bör vara prioritet. Att värna om vår hälsa och om miljön, vad kan vara viktigare?”

IPS 4 berättar att han har tankar om att ta ut eleverna i skogen intill skolan och ge dem baskunskaper i friluftsliv, hur man sätter upp tält och lagar mat på stormkök. Men han tror inte att det är det som skapar intresset för friluftsliv:

”Jag vill att eleverna ska få uppleva den där frihetskänslan och storhetskänslan som jag vet friluftslivet kan ge, att man är ett med någonting större. Men då krävs det också något större, då räcker det inte med en halvdag i skogen. Jag tror att man måste få en sådan stor upplevelse för att nappa på det här med friluftsliv.”

Strävansmål för friluftsliv i framtiden

IPS 4 har en ambition om att starta ett samarbete med en skola i Åre, där han har kontakt med en idrottslärare. Ett utbyte av kunskap och miljö.

”Vi har 22 stycken nior som går ut nästa år, det är vettiga ungdomar som sköter sig. Jag vill ta med dem upp till Åre. Tillsammans med skolan i Åre fixar vi så att niorna får gå på tur i fjället. Deras utbyte är att få komma till oss i skärgården och vi anordnar en kajaktur.”

Kollegors attityd till friluftsliv

Kollegorna är positiva det finns ett intresse för skog och miljö men problemet är att inte finns kunskap och tillräckligt med erfarenheter. Kollegorna på skolan kan inte ta ansvar för att utföra aktiviteter. IPS 4 har tre chefer som ger honom fria händer. Problemet är att det inte tas några beslut enligt IPS 4.

Elevernas attityd till friluftsliv

IPS 4 tror att eleverna gillar de aktiviteter som de har gjort ute i naturen. Ungdomar är anpassningsbara enligt honom.

”Jag anser att det beror på mig som lärare hur jag levererar det, vad jag utstrålar, min attityd. Min inställning till friluftsliv har en otrolig påverkan på eleverna.”

IPS 4 ger ett exempel på ett upplägg av en friluftslektion som han har haft med eleverna under våren. De har promenerat till skogen, stannat vid en plats och läraren berättar en historia...

”... Vi har kommit hit nu, vi måste slå läger, vi kommer inte vidare idag, på grund av väder osv. Vi har inga verktyg. Det vi har är naturen (...) Eleverna ska bygga ett läger av material de kan finna i naturen, utifrån allemansrätten.

Eleverna har inte blicken för det, de förstår inte vad man kan använda i skogen. När de tänker sovplats så tänker de kudde, täcke och madrass. Det finns ju inte här! Efter ett tag får de upp ögonen och börjar prova sig fram. Man måste hitta en ingång till naturen. Se möjligheterna som finns ute i naturen och ta användning av det innan man drar ut prylar. Då blir det inget stort projekt.”

5.2.2 Skola 2.

Intervjuperson (IPS 5)

Bakgrund

IPS 5 är en kvinna som har arbetat som idrottslärare i 12 år. Hon utbildade sig i Umeå och tog examen 1997. I två år har hon arbetat på skolan, det är en friskola med närhet till skog och sjö och med stora ekonomiska möjligheter. IPS 5 är inte uppvuxen med friluftsliv, hon har som vuxen testat på olika friluftaktiviteter men utan att känna något större intresse för det. Om friluftsliv säger IPS 5:

”Ge mig ett tält med bubbelpool och jacuzzi, då säger jag ja till friluftsliv, annars stannar jag hellre hemma där det är varmt och bekvämt”

Attityden till friluftsliv i skolan

I undervisningen förekommer inte friluftsliv med regelbundenhet. Det enda som eleverna i högstadiet får i form av friluftsliv är orientering. IPS 5 uttrycker att hon skulle vilja ha mer friluftsliv. Hon hänvisar till läroplanen och erkänner att skolans elever inte uppnår de mål som står angivna:

”Jag skäms över att vi inte har friluftsliv på skolan. Eleverna har ingen möjlighet att uppnå de mål som står angivna i läroplanen eftersom vi inte ger dem den utbildningen.”

Kollegornas inställning till friluftsliv

Bland kollegorna finns inte kunskapen eller intresset för att bedriva friluftsliv. Enligt IPS 5 så är friluftsdelen ett problem som ofta tas upp bland kollegorna. Alla är eniga om att det bör vara mer friluftsliv på schemat. Det står dessutom skrivet i läroplanen så det är deras skyldighet konstaterar hon. Det som hindrar IPS 5 att bedriva friluftsliv är tiden, det krävs tid

för planering och organisering, därefter tar det tid att transportera sig till platsen och genomföra aktiviteten. Det är enligt henne tidskrävande och det måste passa ihop med det andra. Det praktiska är ett annat problem, så som material, klimat och miljö. Det största hindret är dock ointresset för att bedriva friluftsliv anser IPS 5:

”Vi har ekonomiska fördelar, vi kan köpa in material och stå för transport och andra resurser. Vi har miljömässiga fördelar också, sjön och skogen ligger intill skolan, så möjligheterna är stora, problemet är att vi inte har tiden eller intresset för att göra det.”

Elevernas attityd

På den här skolan är eleverna drivna av prestation och betyg, för dem ska det vara mätbart och konkret, vad som krävs för ett betyg säger IPS 5. IPS 5 tror att det finns en stor risk att det blir otydligt för eleverna vad som krävs av dem i en friluftaktivitet och menar att elevernas inställning till friluftsliv skulle vara negativ.

Intervjuperson 6 (IPS 6)

IPS 6 är lärare i idrott och hälsa, han har undervisat i sex år på samma friskola som IPS5. Han är personligen positiv till friluftsliv och har åkt en hel del skidor genom åren. Han uttrycker själv att han dock inte är en fanatiker men tycker om att vara i skog och på vatten. Om friluftsliv säger IPS 6:

”Vi har inte tid att resa iväg under idrottslektionen, det kräver en hel dag och helst flera dagar och det är omöjligt, vi är många lärare som ska konkurrera om tiden”

Attityden till friluftsliv i skolan

IPS6 ser svårigheter i att få tillräckligt med tid för friluftsliv då det är begränsat med möjligheter till den fysiska miljön. IPS6 berättar att eleverna på högstadiet inte har friluftsliv på schemat mer än orientering, men när eleverna börjar gymnasiet finns möjlighet till vandring, skridsko på utomhus is och vattenaktiviteter som kanot och kajak.

Hinder

Enligt IPS6 är tidsaspekten det stora hindret. Möjligheterna att bedriva friluftsliv finns då naturen är lätt tillgänglig, trots allt tar det tid att forsla sig till platsen och utföra aktiviteten, vädret ställer också ofta till med problem, det är då svårt att planera för aktiviteter menar IPS6.

5.3 Norska skolor

Nedan presenteras resultat från intervjuer med två norska lärare på ungdomsskolenivå samt två högskolelärares perspektiv på friluftsupervisningen presenteras.

5.3.1 Norska ungdomsskolor

Intervjuperson N1

Bakgrund

N1 är en man som är 35 år och är utbildad vid NIH i Oslo. N1 har arbetat som idrottslärare i sju år i en skola utanför Oslo. N1 är personligen intresserad av friluftsliv och intresset renderar i utövande av många aktiviteter såsom skidåkning, turåkning, paddling etc. Skolan N1 arbetar på är belägen nära natur och har cirka 200 elever i årskurserna 8-10. I varje klass går således 25-30 elever. Om friluftsliv säger N1:

”Vi har nära till skog och mark vilket gör att vi kan utnyttja friluftslivet i vår skola.”

Innehåll och attityder till friluftsliv i skolan

Utedagarna är varannan vecka och består av flertalet aktiviteter vilka är säsong och väderbetonade. Under sommaren så cyklar, paddlar och vandrar de, på vintern så åker de skidor och går på tur. Utedagarna formas med att de brukar samlas på skolan, ibland på plats för att börja dagen där aktiviteten ska ske. Lunch intas ute och sedan fortsätter aktiviteten och en utvärdering görs med eleverna. Ibland har de gjort övernattningar ute med eleverna, vilket brukar vara populärt.

Attityden till friluftsliv i skolan är god, påstår N1. Hans kollegor är ofta aktiva under de utedagar som skolan har. Vid utedagarna så är elevantalet stort vilket gör att N1 känner sig i behov av hjälp, och det får han.

”Jag får hjälp av lärare som känner eleverna och har de i flertal ämnen. De gillar också att komma ut och är friluftsentresserade, vilket gör att andan i undervisning ute blir positiv, och det märker eleverna.”

Eleverna är positiva till friluftsliv på skolan, säger N1. Antalet dagar med uteverksamhet är många och invänjningen till att vara ute har gjort eleverna intresserade själva. Från elevernas perspektiv och attityd så ser N1 inga hinder.

Hur friluftslivet kan användas

N1 säger att ämnesintegrering går att använda för att få in flertal ämnen, vilket de prövat. Förutom kroppsövning, så har de fått in norska och naturorienterande ämnen. N1 betonar det sociala som en viktig aspekt, samt naturkännedom och hälsa. Vistelse i naturen gör att du mår bättre, säger N1.

Hinder och möjligheter

N1 säger att han har haft tur och hamnat i en skola vars lärare är intresserade av friluftsliv. Han har kollegor på andra skolor som inte har haft denna tur och inte har friluftsliv i samma grad som denna skola. Vidare säger N1:

”...Och om lärarna inte har intresset så har de inte heller kunskaperna som är viktiga för att utforma liknande dagar. Då blir friluftslivet lidande om inte hjälp från andra lärare kommer vilket behövs i friluftslivet. Det är omöjligt att dra igenom allt själv.”

Ekonomi kan vara ett hinder men intresset är det stora problemet säger N1. Material för att vara ute har de flesta elever och annan utrustning har skolan.

Intervjuperson N2

Bakgrund

N2 är en kvinna som är 38 år. N2 tog sin examen vid NIH i Oslo och har arbetat som idrottslärare i åtta år. N2 har arbetat på två skolor, vid den nuvarande skolan har N2 arbetat 2 år. N2 är i grund och botten friluftsentresserad men har på senare år inte varit lika aktiv inom friluftsliv som innan, säger hon. Skolan har cirka 150 elever i årskurserna 8-10, vilket betyder

cirka 17 elever per klass. Skola 2 är benägen i Oslo och har ingen direkt närhet till natur utan får då transporteras dit. Om friluftsliv säger N2:

”Friluftsliv är socialt och i dess bästa stunder fantastiskt. Dock är det svårt att ge eleverna dessa fantastiska stunder.

Innehåll och attityder till friluftsliv i skolan

Skolan har få tillfällen med friluftsliv, eleverna har endast några utedagar per år där det bedrivs friluftsliv. Två dagar, en på sommaren med en sommaraktivitet och en på vintern med skidaktiviteter, samt tre dagar med friluftsliv i skog och mark vilka inte är säsongsbundna är innehållet. På dagarna som inte är säsongsbundna så sker grundläggande friluftsliv då målet med undervisningen är att eleverna ska klara sig ute själva. Kartkunskap, kunskap om hur man kan övernatta och hur man klär sig är exempel på vad som ingår dessa dagar. N2 försöker få in en övernattningsutrustning för att eleverna ska känna att de verkligen har friluftsliv. Det ingår också i kursplanen, säger N2.

Eleverna är positiva till friluftsliv, tycker N2. De får perspektiv på vanlig undervisning och tycker om att vara ute.

Hur friluftsliv kan användas

Gruppövningar är en viktig del i friluftslivet tycker N2. Man skulle kunna kombinera fler ämnen ute, och de har de prövat på när de undervisar i kartkunskap, då det ligger i linje med när eleverna har kartkunskap inom ämnet geografi.

Hinder och möjligheter

N2 tar upp ekonomi och intresse som hinder. Den ekonomiska faktorn berör områden som transport till och från natur och även hyra av utrustning, då Skola 2 inte har mycket utrustning själv. Intresse är också ett hinder:

”På denna skola är det endast jag som arbetar med friluftslivet. De övriga lärarna saknar intresse och därför är de inte gärna med på de aktiviteter vi gör, vilket gör att de dagar vi har räcker mycket väl tycker de.”

Intervjuperson 3 (N3)

Bakgrund

N3 har arbetat med friluftsliv sedan 1993, hon har undervisat i friluftspedagogik och friluftsliv. Idag arbetar hon med friluftsliv på högskolenivå. Teoretiskt och forskningsmässigt har N inriktat sig på friluftsliv, ungdom och personlig utveckling, ungdomens friluftsliv och hur friluftsliv används i undervisningen samt män och kvinnors olika erfarenheter av friluftsliv. N3 har en lång bakgrund inom friluftslivet. Hon började med scouterna som ung, har ägnat sig åt friluftsliv i kust och sjö och har idag friluftslivet som ett fritidsintresse och som ett yrke. Om friluftsliv säger N3:

”Jag ser friluftsliv som ett frirum där jag kan möta mig själv. Där kan jag reflektera över mina val och beslut och få perspektiv på livet.”

Attityden till friluftsliv i skolan

Friluftsliv bedrivs inom idrottsämnet. I läroplanen har friluftslivet fått en framträdande position, där konkreta krav och kunskapsmål står angivna. Friluftsliv är ett av tre huvudområden, det omfattar aktiviteter och färdigheter som krävs för att kunna färdas i naturen. Det som uppmärksammas är lokala friluftstraditioner, bruk av närmiljö och kunskaper som krävs för att orientera och uppehålla sig i skogen under olika årstider. Dock tillägger hon:

”I den praktiska världen är det dock vanskligare än vad som beskrivs på pappret. Det ska finnas tid till det och det fordrar att undervisning flyttas, det krävs mer av läraren. Alla lärare är inte villiga att lägga ner den tiden”.

På frågan om skolor i Norge profilerar sig som en friluftslivskola svarar N3 att det förekommer ingen profilering på högstadieskolor och det är inte nödvändigt eftersom det är en självklarhet att friluftslivet finns med som en del i undervisningen. Anledningen till det, är att friluftslivet finns förankrat i kulturen och därmed även i kroppsövningen (ämnet idrott och hälsa). De flesta är uppvuxna med en friluftstradition. På alla högstadieskolor får eleverna två övernattningar ute i naturen.

Hur friluftslivet kan användas

N3 säger att:

”Friluftsliv kan nyttjas i utvecklandet av kommunikation och i grupprocesser, det kan göras på ett unikt sätt. I friluftsliv kan vi kombinera teorin med praktik, det kroppsliga och vi får det absolut bästa resultatet, helheter. I naturen uppstår läringssituationer naturligt.”

Enligt N3 är en målsättning att uppnå god hälsa och att veta vad som ska till för att må bra. En god hälsa får vi av upplevelser, det är när vi upplever som vi mår bra tror N3. Friluftslivet är en optimal arena för det. Av N3 erfarenhet kan friluftslivet skapa förutsättningar för eleverna att utveckla självtillit, sin förmåga att reflektera och förmågan att bemästra och finna strategier.

”Naturen är en fast punkt, ett ankare, som binder livets lösa trådar samman. Det är barndomens landskap och själens bas. I naturen känner vi en helhet och ett sammanhang. Friluftsliv kan ses som en levande meditationsform, det är en central roll. I friluftslivet kan man finna sig själv, utveckla sin personlighet, sina insikter och känna närvaron i naturen. Man bli ett med det man håller på med, det är meditativt!”

Hinder

Tidsåtgången är ett hinder för många lärare som vill bedriva friluftsliv. Men det största hindret är lärarnas intresse och kunskap om friluftsliv enligt N3. Med få erfarenheter av vistelse i natur vågar man inte ta ansvaret tror hon. Bland ungdomarna finns det hinder när det gäller utrustning, det kostar att ha den mest funktionella utrustningen.

Intervjuperson 4 (N4)

Bakgrund

N4 har varit aktiv med friluftsliv sedan barnsben och har i vuxen ålder arbetat med friluftsliv på central och lokal nivå. N4 har en utbildningsexamen inom friluftsliv från Bø och är nu lärare på Høgskolen i Telemark. Förutom detta har N4 haft andra mindre arbeten inom friluftsförmedling.

Attityden till friluftsliv i skolan

N4 tycker att friluftsliv har en viktig plats i skolan. N4 säger att idag så har skolan dock övertagit en del av uppdragen som inte ligger på skolan utan hemma, såsom att introducera friluftsliv till barnen.

”Många barn blir inte introducerade till friluftslivet av föräldrarna idag. Samtidigt ser vi att de som tidigt lär känna friluftslivet, och får goda upplevelser med att vara ute som barn fortsätter med det som vuxna. Kanske måste skolan in och ge eleverna goda friluftsupplevelser genom hela förloppet.”

N4 tycker också att utmaningen för skolorna är att försöka ge lustbetonade och positiva erfarenheter av friluftsliv.

N4 säger att i läroplanen för ungdomsskolor för årskurserna 8-10 så ligger friluftslivet inom ämnet kroppsövning, och ämnet har 228 timmar fördelade på tre moment, och friluftsliv är ett av de tre momenten. Dock värderas dessa moment inte lika, och hur mycket man jobbar med friluftsliv varierar från skola till skola och är avhängigt av lärarna på skolan och deras intresse, kunskap och erfarenheter. Det är inte så mycket tid över till friluftsliv om man ser på allt man ska hinna med säger N4

Hur friluftsliv kan användas

För att friluftslivet ska kunna användas på bästa sätt så ser N4 att möjligheterna är att man ska satsa på tvärvetenskap och gemensamma projekt, och integrera flera ämnen i friluftsupervisningen.

Hinder och möjligheter

N4 tror att det ligger i läraren själv om man har mycket eller lite friluftsliv i skolan. Det beror på vilken bakgrund, intresse, kunskap och erfarenhet man har. Likaså hur skolan arbetar, och om läraren själv får bedriva friluftsliv eller om skolan i stort arbetar med friluftaktiviteter.

”Friluftsliv är tidskrävande, och kan vara resurskrävande, något som kan fungera som hinder för många, här vill det till att variera igen mellan skolorna i exempelvis skolans belägenhet. Övernattningsturer vill ofta kräva frivillighet till extra arbete från lärare och gärna samarbete mellan föräldragrupper.”

Just erfarenheten tror N4 kan vara ett hinder för om en lärare tar med sina elever ut på tur eller inte.

5.4 Enkätundersökningen

Det gavs ut 90 enkäter och vi fick 70 svar, där 38 svar var från skolan med friluftprofil och 32 svar var från skolorna utan friluftprofil. Enkätundersökningen som genomfördes på skolan med friluftprofil gav följande svar.

27 elever har ägnat sig åt friluftsliv på fritiden eller på skolan. Av 38 elever svarar 11 elever att de inte alls har ägnat sig åt friluftsliv.

”Att vistas ute i friska luften på naturens villkor är friluftsliv för mig.”

”När man är ute i naturen och lever efter den.”

”Chansen att få uppleva och njuta av det orörda i vår värld.”

”Friluftsliv för mig är något mysigt och underhållande, då jag är ute i naturen. Stundtals jobbigt och tråkigt, ibland härligt. Det beror på vad man gör och om man gillar det man gör.”

”Att vara ute i naturen utan att vara beroende av TV, musik och allt annat som hör vardagen till.”

20 elever svarar att de upplever friluftslivet på skolan som positivt, åtta elever är negativt inställda, resterande svarar att de är neutrala i frågan. 12 elever poängterar att de inte har haft så mycket friluftsliv i skolan, tre skriver till och med att de inte har det alls, förutom två resor.

”Det finns inget friluftsliv i skolan, dock en frivillig friluftsgrupp. Vi andra har bara friluftsdagar när vi vandrar och åker skridskor.”

”Jag upplever inte att vi har så mycket friluftsliv. Men det finns en friluftsgrupp som ofta är iväg på olika turer.”

”Friluftsliv i skolan är väldigt lite. Vi har åkt iväg två gånger på resor. Jag skulle önska att vi fick mer friluftsliv.”

”Det har varit glest med friluftsliv och utflykter. Jag skulle vilja göra mycket mer. Vi har orientering en gång om året, det borde vara mer friluftsliv i skolan men det blir bättre.”

22 elever relaterar friluftsliv till två resor som skolan har anordnat, en med vandring och en med skidåkning, samt till utomhus orientering.

”Vi har åkt till Fjällnora och vandrat, vi har åkt skidor i Abisko. Vi har även friluftsdagar när vi mest sysslar med aktiviteter som ger hög puls.”

24 av Eleverna upplever friluftsliv som något positivt och har fått erfarenhet av att det kan bidra till en god sammanhållning i gruppen och en god hälsa.

”Jag har lättare för att lära mig saker när jag är ute på friluftsliv, jag blir mer koncentrerad och kan fokusera.”

”Det är roligt att få uppleva! Jag får uppleva saker som jag inte trodde fanns och som jag aldrig skulle fått uppleva annars.”

”Jag tycker att det bidrar till bättre hälsa och en bra sammanhållning i klassen, vi kommer varandra närmare.”

12 elever kopplar friluftsliv till olika aktiviteter och talar om det i termer som träning.

”Det ger bra träning och man får en bra ”kontakt” med naturen.”

”Friluftsliv är när man är ute och gör aktiviteter som man blir trött och svettig av.”

27 elever anser att de kan ha nytta av friluftsliv i framtiden, flera värderar det som en metod till att uppnå god hälsa, andra ser friluftslivet som ett sätt att lära sig överleva ute i naturen eller som en aktivitet som ger motion.

”Friluftsliv är kul samtidigt som det stärker mig både fysiskt och psykiskt. Jag kommer att ha stor nytta av friluftsliv i framtiden.”

”Man lär sig ett sätt att ha kul och koppla av. Något man kan syssla med tills man blir gammal.”

”Jag kommer ha stor nytta av friluftsliv i framtiden! Jag älskar naturen och det hjälper mig att slappna av från vardagen.”

”jag har lärt mig mycket om hur man överlever i naturen.”

”Om friluftaktiviteten bidrar till att man får bättre kondition presterar man bättre på arbetet och i skolan, man mår även mycket bättre som person.”

I skolorna utan friluftprofil så fick vi in 32 svar. 20 elever kunde beskriva vad friluftsliv var för dem. Att alla inte kunde beskriva vad friluftsliv är för dem beror på att de inte har haft friluftsliv på skolan.

”Friluftsliv i skolan har vi inte haft”

”Vi har varit ute men det har inte varit friluftsliv tycker jag”

18 personer är positiva till friluftsliv, 10 är neutrala och fyra är negativa. De positiva faktorerna de tar upp är att de är omväxlande att vara ute och tråkigt att sitta i ett klassrum.

”Att vara ute är skönare för då får man frisk luft och kan röra sig”

”Att sitta inne i ett klassrum är tråkigt och luften är dålig. Jag är mycket hellre ute.”

Åtta elever som påstår sig ha haft friluftsliv pratar om friluftsliv i termer som utedagar eller friluftsdagar, då de fått prova på olika aktiviteter och sporter. De har dock fått välja att vara inne dessa dagar.

”Vi har haft friluftsdagar då vi fått välja mellan olika sporter och aktiviteter vi har fått göra under en dag, typ promenader och orientering.”

”Vi har haft dagar då vi varit ute, men då kan vi också välja att göra aktiviteter inne såsom fotboll och innebandyturneringar.”

Om friluftsliv i framtiden nämner eleverna det som en metod att få motion och träna, endast en nämner att de är värdet att vara ute i sig som är det viktiga.

”Det är mysigt att vara ute och inte höra något annat än vind och fåglar. Det känns som mer naturligt än att vara bland massa trafik. I framtiden vill jag bo nära natur så jag kan hålla med friluftsliv.”

6. Sammanfattande diskussion

I det här avsnittet inleder vi med att diskutera hur friluftsupervisningen bedrivs på tre högstadieskolor i stockholmsområdet samt vilka hinder som finns för att bedriva friluftslivsupervisning på skolorna. Vi kommer även att diskutera attityderna till friluftsliv på de tre skolorna. Därefter följer en diskussion och en jämförelse om hur friluftsupervisningen formas inom den norska motsvarigheten till högstadiet, dvs. ungdomsskolor.

De intervjuade lärarna på skolan med friluftprofil menar att friluftslivet är en breddverksamhet, de vill att så många som möjligt ska få ta del av friluftslivet, de menar att de har en friluftsgrupp som får mer friluftsliv. Detta motsägs av eleverna i skolan med friluftprofil som anser att skolan inte bedriver friluftsliv i större utsträckning. Det framkommer av enkätsvaren att en grupp elever på skolan med friluftprofil idkar friluftsliv regelbundet men inte övriga elever på skolan. Eleverna nämner inte att friluftsliv bedrivs på idrottslektionerna vilket IPS1 påstår, eleverna relaterar friluftsliv till två resor som skolan har anordnat samt friluftsdagar. De kopplar friluftsliv till olika aktiviteter och talar om det i termer som träning vilket verkar som om många ser friluftslivet som idrott. Utifrån elevernas svar och intervjuer med lärarna i skolan med friluftprofil skapar vi oss en uppfattning om hur friluftslivet utformas. Friluftsliv saknas i den ordinära undervisningen. Friluftsuprojektet innebär att skolan satsar mycket tid och resurser på en resa, alltså förekommer det inte med

regelbundenhet. Skolan arbetar mer med en elitverksamhet är vår tolkning, än att hela skolan ska få del av undervisningen.

Elevernas uppfattning att friluftsliv inte bedrivs i idrottsämnet trots att idrottsläraren påstår att det gör det kan bero på skilda uppfattningar om vad friluftsliv är. Eftersom eleverna har fått resa iväg till platser och utfört friluftaktiviteter är det deras erfarenhet av ett aktivt friluftsliv, att vistas en idrottslektion i närområdet upplevs kanske inte som friluftsliv för dem.

I skolorna utan friluftprofil så arbetar de inte med friluftsliv i den mån de önskar. De är dock medvetna om det och IPS4 har en vision om hur friluftundervisningen kan utformas. De gånger friluftslivsundervisning sker, så är aktiviteterna orientering eller dagar ute i naturen. Vi vill påstå att om orienteringsundervisningen handlar om kontroller och tidtagning, så arbetar skolan inte med friluftsliv. Om det handlar om orientering i form av kunskaper att färdas i natur, så kan de tänkas arbeta med friluftsliv. I vår enkätundersökning så skriver eleverna att de fått orientera, men vad för slags orientering det har varit framgår inte.

Båda skolorna utan profil har nära till natur och förutsättningar till att arbeta med friluftsliv, dock tycker de att tiden är ett hinder för det. Detta kan vi återkoppla till Al-Abdi's figur kring ramar för att verksamheten ska fungera.⁵¹ I ena skolan, IPS 4:s skola, så är det en av ramarna, yttre kapacitet i form av resurser såsom tid, det som hindrar honom. I IPS 5 och 6 skola så är det två av ramarna, yttre kapacitet i form av resurser såsom tid samt inre beredskap såsom attityd, som hindrar skolans verksamhet från att bedriva friluftsliv. Om dessa inte kan justeras och förbättras så kommer skolan heller inte kunna bedriva friluftslivsundervisning på sin skola tror vi. Såsom Al-Abdi skriver om tid, att det ofta är tidsbrist som avgör om friluftslivsundervisningen finns, stämmer också i detta fall.⁵²

Enligt Svenning så krävs det att tid avsätts vilket framkommer i hans rapport.⁵³ Halvdagar eller heldagar med aktiviteter kan inte ge samma känsla av friluftsliv såsom längre resor eller aktiviteter kan ge. För att eleverna då ska kunna dra fördel av friluftslivets delar behövs mer resurser. Detta kan vi också hänvisa till Sandell och hans citat om friluftslivets värden, att om

⁵¹ Abdul-Muttalib, 1990, s. 69.

⁵² Ibid., s. 187.

⁵³ Svenning, s. 18-22.

det är egenvärdet vi vill åt, så är det inte i en gymnastiksal vi ska vara, utan i ett landskap som kan vara längre bort och då krävs tid.

Utifrån våra resultat så framkommer det att friluftsliv är ett moment som det undervisar lite i. Backmans resultat i sin studie som visar detta likväl då skolorna väljer att ha mer idrottsliga aktiviteter som orientering som friluftsuppläsning och de friluftsliv som friluftsguppen benämner det verkar mycket ovanlig.⁵⁴

Skolans samtliga idrottstimmar är få, tiden är således en bristvara även om friluftsliv skulle uppta alla timmar som är avsedda för ämnet Idrott och Hälsa. IPS6 säger följande; ”Vi har inte tid att resa iväg under idrottslektionen, det kräver en hel dag och helst flera dagar och det är omöjligt, vi är många lärare som ska konkurrera om tiden” Vi tror att integrering med andra ämnen skulle möjliggöra mera tid till friluftsliv, en metod som de norska lärarna rekommenderar.

Vi kan konstatera att i idrottsämnet undervisar lärarna i friluftsliv om olika ramfaktorer är uppfyllda. Det avgörande är lärarens intresse och kunskap om friluftsliv. Detta bekräftas av flertalet av våra intervjupersoner som anser att bedrivandet av friluftsliv i skolan är beroende av lärarna på skolan och deras intresse, kunskap och erfarenhet av friluftsliv. Det är en grundläggande inre ramfaktor som är betydelsefull, som Al-Abdi beskriver i sin figur kring ramar för att verksamheten ska fungera⁵⁵. För att det ska vara genomförbart tror vi att det fordras att kollegor har samma intresse och kunskap samt att ledningen är positivt inställda till friluftsliv. Det krävs ett samarbete och en målmedvetenhet och en vilja att avsätta tid till planering och genomförande bland lärarkollegorna och idrottsläraren för att friluftsliv ska kunna genomföras i större utsträckning. Förutom dessa aspekter är skolans läge en avgörande faktor, finns närheten till natur är det en fördel. En annan aspekt är de ekonomiska möjligheterna till resurser, utrustning och transport. Det är dessa aspekter som har medfört att skolan med friluftprofil har kunnat genomföra projektet med friluftsliv. För skolorna utan friluftprofil saknas sådana ramfaktorer.

Enkätundersökningen visar att elevernas svar stämmer till stor del med vad deras lärare tycker i skolorna utan friluftprofil, att friluftsliv inte bedrivs i större mån. Friluftslivsundervisning

⁵⁴ Larsson & Redelius, s. 183.

⁵⁵ Abdul-Muttalib Al-Abdi, s. 69.

sker inte förutom de dagar då man är ute och har orientering eller natur-/friluftsdagar. IPS 5 nämner att innebörden i friluftsliv kan bli oklar för eleverna, då de är drivna av prestation och betyg, vilket speglar elevernas svar en del då exempelvis 12 elever inte kan beskriva vad friluftsliv är för dem.

En fråga vi ställer oss här är varför lärarnas intresse för friluftsliv har så stor påverkan på förekomsten av friluftslivsundervisning. Vi tror att det finns ett varierat intresse bland alla delar som nämns i kursplanen angående idrottsämnet, dock kan de bedrivas utan motstånd. Frågan om friluftsliv är en del i kursplanen som tar mycket tid i form av planering kan diskuteras i en framtida studie. Vi anser dock att brist på intresse inte ska vara avgörande för att friluftsliv inte får något utrymme.

Bland eleverna tycks uppfattningen om friluftsliv vara positiv. Få är negativa mot friluftslivsundervisning. Dock vill vi påpeka att friluftslivsundervisningen inte verkar existera i skolorna utan friluftspröfil. Eleverna säger sig ha friluftsdagar, men att de får välja mellan promenader, orientering och idrottsturneringar, vilket kanske inte definieras som friluftsliv. Att attityderna till friluftsliv är positiva tycker kan tolkas som att friluftslivsundervisning ska ingå i större grad i undervisningen. Norsk forskning visar att uteverksamhet kan ge ett flertal positiva reaktioner på inläring och utveckling för eleverna⁵⁶. Detta bör skolan ta i beaktning då de väljer att inte ha friluftsliv och mer uteaktiviteter.

Elevernas svar speglar delvis vad lärarna tror vad eleverna tycker. Eleverna är positiva i sin syn på friluftsliv, dock inte i samma grad som vad IPS 1 säger. IPS 2 och 3:s uppfattning stämmer mer överens kring vad eleverna tycker, då båda nämner att eleverna är ”*svårflörtade*” och att friluftsliv är ”*svårsålt*” bland eleverna. IPS 1 är således mer optimistisk till vad eleverna tycker än IPS 2 och IPS 3.

Friluftslivsundervisningen i norska skolor verkar enligt intervjuerna mer profilerad än i den svenska. Även i den norska läroplanen beskrivs friluftsliv som mer framträdande jämfört med den svenska läroplanen. Övernattningar ger även eleverna en bra känsla av att vara ute en längre tid, och de får känna på ”den riktiga” känslan av friluftsliv, såsom beskrivs av Svenning⁵⁷ och som även IPS 4 och N2 beskriver.

⁵⁶ Fjørtoft & Reiten, s. 62-63.

⁵⁷ Svenning, s 18-22

Erfarenheter, intresse och kunskap är hinder för friluftsupervisning tycker de norska respondenterna. Huruvida dessa hinder eller brister kan åtgärdas är ett intressant resonemang. Vi tror att erfarenheter av friluftsliv finns hos många lärare, dock är upplevelsen av dessa erfarenheter negativ hos de som inte undervisar friluftsliv i skolan. Att få positiva upplevelser om vad friluftsliv kan ge, tror vi skapar intresse och ger kunskap kring hur lärare kan använda friluftsliv i undervisningen.

Friluftslivet har mer antal timmar avsatt i norska kursplaner och därför arbetar de mer med friluftsliv. Dock tror vi att det är stora skillnader mellan skolor. De norska skolorna arbetar mer med övernattningar och orientering i alla årstider, vilket inte de svenska skolorna gör vilket framgår av intervjuerna, då de norska lärarna nämner säsongsbetonade aktiviteter. De norska lärarna nämner friluftsliv som en aktivitet att få in ämnesintegrering Om friluftslivet skulle få ökad uppmärksamhet i den svenska skolan med övernattningar ute som en obligatorisk del i ämnet, kan kunskapen om friluftsliv och attityden till friluftsliv öka och därmed kan eleverna få mycket integrerat i en sådan del. Genom att integrera längre utevistelser med andra ämnen, såsom naturorienterade ämnen och geografi, så kan miljö- och allemansrättskunskap sättas in i ett bredare perspektiv och därmed kan eleverna erhålla ökad kunskap om ämnena.

Vi tror att den svenska skolan kan lära av den norska. Den norska högskolan har också längre utbildningar inom friluftsliv, vilket framgår av Schantz & Silvanders rapport.⁵⁸ Såsom Bischoff & Mytting skriver, att friluftslivet fick ett ökat deltagande i Norge vilket ledde till att utbildningar skapades och friluftsliv fick en större status i skolan.⁵⁹ Genom att institutionalisera friluftslivet och erbjuda utbildningar tror vi också att vi kan etablera en friluftslivskultur i skolan, vilket kan ge eleverna ett bestående intresse för friluftsliv. Eklund & Wikströms studie, betonar att barn som bedrivit friluftsliv i tidig ålder hade ett bibehållet intresse som vuxna.⁶⁰ Vi tror att detta på sikt kan bli en uppåtgående spiral som kan leda till både mer kvantitativ och kvalitativ friluftslivsundervisning i skolan.

Som avslutande poäng vill vi uppmärksamma ett intressant resultat. Ingen av de svenska intervjupersonerna nämner friluftsliv som en aktivitet att integrera mellan ämnen. Vi tror att

⁵⁸ Schantz & Silvander, s 27.

⁵⁹ Bischoff & Mytting, s 34.

⁶⁰ Eklund & Wikström, s. 42.

friluftsliv fungerar ämnesintegrerat och som ett verktyg att integrera ämnen, där alla lärare vinner på att konkretisera sitt ämne i naturen. IPS 5 säger att han inte kan undervisa i friluftsliv med endast 1,5 timmar i veckan. IPS 6 har ett liknande resonemang och pratar om konkurrens om tid som lärarna har. Om dessa arbetar ämnesintegrerat, får de tillgång till ytterligare tid vilket kan ge dem den tid som behövs för att undervisa i friluftsliv. IPS 5 som säger sig ha 1,5 timmar idrott i veckan med en klass har då tillgång till cirka 60 timmar idrott per läsår. Genom att integrera med ett eller flera ämnen till blir undervisningstimmarna fler och då finns det mer tid att använda för att undervisa i friluftsliv. Svenska skolan kan således ta lärdom av den norska skolan genom att arbeta ämnesintegrerat. Det ser vi som en lösning på problemet med tid.

Framtida forskning inom dessa områden kan föreslås inom flertal områden. De tankar som vi har erhållit om framtida forskning är följande:

- Undersöka hur svenska och norska skolor arbetar med friluftslivsundervisningen, med ett komparativt perspektiv med en generaliserande metod och tillvägagångssätt.
- Undersöka norska och svenska lärares kompetens inom friluftsliv och om det kan avgöra hur mycket friluftsliv som ingår i undervisningen.
- Kartläggning av andelen skolor i Sverige med friluftprofil och bakgrunden till dess uppbyggnad samt regelverken kring att starta skolor med friluftprofil.
- En studie kring friluftsbegreppet och idrottslärares kännedom om begreppet.

7. Käll- och litteraturförteckning

Källor som finns i privat ägo

E-mail 2009-05-19 från intervjuperson IPS 5

E-mail 2009-05-20 från intervjuperson IPS 6

Muntliga källor

I författarnas ägo

Egna anteckningar:

Föreläsning 2009-01-19 med Carl-Johan Thorell

Intervju 2009-05-18 med intervjuperson N3

Intervju 2009-06-01 med intervjuperson N4

Intervju 2009-08-12 med intervjuperson N1

Intervju 2009-08-13 med intervjuperson N2

Bandupptagning:

Intervju 2009-05-12 Med intervjuperson IPS 1

Intervju 2009-05-13 Med intervjuperson IPS 2

Intervju 2009-05-15 Med intervjuperson IPS 3

Intervju 2009-05-18 Med intervjuperson IPS 4

Tryckta källor

Abdul-Muttalib Al-Abdi, *Friluftsverksamheten i gymnasieskolan: En sammanfattning ur två undersökningar: Forskningsresultat i sammandrag* (Stockholm: Svenska kommunförbundet, 1992).

Abdul-Muttalib Al-Abdi, *Friluftsverksamheten i innerstadens gymnasieskolor*, (Linköping Studies in Education Dissertations No. 20, Linköpings University, Department of Education, 1990).

Allert, Lars & Eriksson, Stefan, *Idrotten i grundskolan - Rapport från RF om idrottsutbudet vid millennieskiftet*, (Farsta; Riksidrottsförbundet, 2000).

Andkjær, Søren (red.), *Friluftsliv under förändring – en antologi om framtidens friluftsliv* (Gerlev Idrottshøjskole, 2005).

Bischoff, Annette & Mytting, Ivar; *Friluftsliv* (Gyldendal norsk forlag, Gyldendal, 2008).

Eklund, Heidi & Wikström, Jonna, *Kan friluftsliv i tidig ålder leda till ett bibehållet intresse som vuxen?* Examensarbete 10 p vid hälsopedagogutbildningen på Idrottshögskolan i Stockholm, 2006:37 : en studie av tidigare elever vid en I Ur och Skur förskola på Lidingö, (Stockholm : GIH , 2006).

Fjørtoft, Ingunn & Reiten, Tone,; *Barn og unges relasjoner till natur og friluftsliv – En kunnskapsoversikt* (Høgskolen i Telemark, Friluftslivets fellesorganisation, Porsgrunn 2003).

FRISAM, Red. Peter Schantz & Ulf Silvander, *Forskning och utbildning inom friluftsliv. Utredning och förslag* (FRISAM, Stockholm 2004).

Friluftsliv – Framtid – Folkhälsa, Kungl. skogs- och lantbruksakademiens tidskrift, nr. 8 2005, årgång 144 .

Kvale, Steinar; *Den kvalitativa forskningsintervjun*, (Lund; Studentlitteratur, 1997).

Larsson, Håkan & Redelius, Karin,; *Mellan nytta och nöje*, (Idrottshögskolan i Stockholm, 2004, Stockholm).

Norling, Ingemar: *Rekreation och psykisk hälsa*, Sektionen för vårdforskning (Sahlgrenska Universitetssjukhuset, 2001).

Olsson, Henny & Sörensen, Stefan, *Forskningsprocessen – kvalitativa och kvantitativa perspektiv*, (Nacka; Repro, 2007).

Regeringens skrivelse, *En samlad naturvårdspolitik* 2001/02:173.

Sandell, Klas; *Friluftslivets värden, En internationell forskningsutblick* (Arbetsrapport 2004:20, Karlstads Universitet).

Skolverket, Stephan Svenning: *Rapport om "Friluftsverksamheten i skolan"* (Rapport, Skolverket, Dnr 2000:807, 2001).

Statens folkhälsoinstitut, Ebba Lisberg Jensen; *Gå ut min själ – Forskningsöversikt om hälsoeffekter av utevistelser i närnatur* (Statens folkhälsoinstitut, Östersund R 2008:10).

Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer, 1999, (Kulturdepartementet, Regeringskansliet, Ds 1999:78, Stockholm).

Tordsson, Björn, *Å svare på naturens åpne tiltale, En undersøkelse av medningsdimensjoner i norsk friluftsliv på 1900-tallet og en drøftelse av friluftsliv som sosiokulturelt fenomen* (Avhandling, Institutt for samfunnsfag, Norges idrettshøgskole, Oslo 2003).

Trost, Jan; *Kvalitative Intervjuer*, (Lund; Studentlitteratur, 2004).

Trost, Jan; *Enkätboken* (Lund; Studentlitteratur, 1994) .

Elektroniska Källor

Naturvårdsverket, <webbredaktionen@naturvardsverket.se>

<http://www.naturvardsverket.se/sv/Arbete-med-naturvard/Arbete-med-friluftsliv> (Acc. 2009-05-02) .

Norska Regeringen, <postmottak@md.dep.no> Stortingsmelding 39- Friluftsliv, ein veg till høgare livskvalitet (2000-2001)

<<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/regpubl/stmeld/20002001/Stmeld-nr-39-2000-2001-/3.html?id=324919>> (Acc. 2009-05-27).

Statens folkhälsoinstitut, <info@fhi.se>, Definitioner

<<http://www.fhi.nu/sv/Vart-uppdrag/Fysisk-aktivitet/Definitioner/>> (Acc. 2009-05-02) .

Skolverket, <Skolverket@skolverket.se>, Idrott och hälsa, 2000-07

<<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>> (Acc. 2009-05-02).

.

Bilaga 1

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING TILL UPPSATSEN

Frågeställningar:

- Hur utformas och upplevs friluftslivsundervisningen på tre högstadieskolor i Storstockholmsområdet bland lärare och elever?
- Hur utformas och upplevs friluftslivsundervisningen på norska ungdomsskolor utifrån två högskolelärares och två idrottslärares på ungdomsskolenivå perspektiv?
- Vad finns det för skillnader och likheter mellan de svenska och norska skolornas friluftslivsundervisning?

VAD?

Vilka ämnesord jag sökt på

Ämnesord	Synonymer
Friluftsliv studier GIH Stephan Svenning rapport Friluftsliv definition Friluftsliv regeringen Svanström Jonsson Axelsson Eklund Wikström Al-Abdi Friluftsliv norge naturvårdsverket	

VARFÖR?

Varför har jag valt just dessa ämnesord?

Vi valde att göra klara sökningar med detsamma då vi visste vad vi ville ha ut och hade normal kontroll på vad det fanns för utbud av artiklar som berörde vår del. De flesta sökorden berör definitionen, studier av friluftsliv på GIH, och direkta rapporter varför det blev ett koncentrerat urval. När vi sedan läst rapporter så fick vi namn på fler studier som vi ansåg kunde vara relevanta, och sökte därför på de.
Friluftsliv Norge Naturvårdsverket sökte vi på då vi ville se på vilket sätt allemansrätten i Norge var lik den Svenska allemansrätten.

HUR?

Hur jag har sökt i de olika databaserna?

Databas	Söksträng	Antal träffar	Antal relevanta träffar
<i>Google.se</i>	Friluftsliv studier GIH	5520	60
	Stephan Svenning rapport	1770	4
	Friluftsliv definition	17 200	6
	Friluftsliv regeringen	69 400	4
	Friluftsliv Norge		
	Naturvårdsverket	4840	1
<i>GIH Bibliotek</i>	Svanström	7	1
	Jonsson Axelsson	1	1
	Eklund Wikström	1	1
	Al-Abdi	3	3

KOMMENTARER:

Genom att läsa den litteratur och de Webbsidor vi hittade så kunde vi göra ett urval av vad som kunde vara lämpligt att ha med i vår uppsats. Efter läsning så gjorde vi en sortering och fördjupning i det vi ville ta upp i studien.

Bilaga 2

Enkätundersökningen

Den officiella definitionen av friluftsliv är: ”*Friluftsliv är vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling*”

1. Ålder ____

2. Jag är Tjej Kille

3. Vad är friluftsliv för dig?

4. Har du ägnat dig åt friluftsliv tidigare (på fritiden eller i skolan)? Ja Nej

Om Nej, gå till fråga 7.

5. På vilket sätt har du ägnat dig åt friluftsliv (på fritiden)?

6. På vilket sätt har du ägnat dig åt friluftsliv i skolan?

7. Hur upplever du friluftslivet i skolan? Motivera ditt svar _____

8. Kan du ha någon nytta av friluftslivet i framtiden? Motivera ditt svar

Bilaga 3

Intervjufrågor till lärare:

- 1** Vad är du lärare i?
- 2** Hur länge har du varit lärare?
- 3** Vad har du för friluftslivsbakgrund?
- 4** Vad är din attityd till friluftsliv i skolan?
- 5** Hur bedriver du friluftsliv på skolan i det/de ämnet/ämnena du undervisar i?
- 6** Vad är det som gjort att ni har lyckats att bedriva en friluftslivsverksamhet på er skola?
- 7** Vad har Du personligen stött på för hinder med friluftslivet?
- 8** Vad har Ni som skola stött på för hinder med friluftslivet?
- 9** Integreras friluftsliv undervisningen med andra ämnen vid skolan? I så fall hur?
- 10** Vet du vad som står i kursplanen angående friluftsliv i ditt ämne? Hur jobbar ni för att få in det?
- 11** Hur tror du att eleverna uppfattar friluftslivet i undervisningen?